

שאלות ותשובות הרמ"א צח צט ק

הוקשה לך הדין ע"פ פירש"י הלא כחב"ד צלמך שאל פי
האלהם עולם כהונן ומידי הוא כעמא אלא לדידיה ומאחר
שמחורז הלביבא מס לנו לפירש"י בזה ודו"ק :

ב עור פרק נגמד הדין מ"ש וראב"ן פסק כיון דעבוד
רען לפרש לרין לפרש ואם לא פירש לאו עדות
הוא וכו' ולעיל ריש פירק גזול כתב בשם ראב"ן לעיני קבלת
עדות שלא בפניו דמדקשר לגבי אונס אפילו שלא באונס כשר
בדיעבד וכו' וה"ל הכא ה"ל להכשיר בדיעבד וכו' . ל"ת קשה
מידי דלעולם אמרינן דלא חלקו חכמים בהקנתן ואין חילוק בין
דיעבד ללכתחילה אלא דגבי קבלת עדות שלא בפני בעל דין
סהכשירו במקום אונס ממילא דיעבד נמי כשר דאין לך
אונס גדול מזו דאי אפשר לחזור ולקבל עדותה ובלא ז' לא
מקרי דיעבד , זהו סברת הראב"ן :

ג עור שאלת הגי' ריש הגהות שנסדרין גבי ופ"ב דתשובות
אפילו למפרע דמשחקי בקוביא וכו' וק"ל . ק"י הוא
הגירסא בספרי וצ"ב דתשובות אפילו למפרע דמשחקי
בקוביא וכו' וק"ל . ובתוס' שער שלישית הגירסא ק"י הוא
לפני ואין צ"ב גימורס כלל אין לו ליתן כ"א בפני שנים שאלו
לפני ב"ד ויפרש עליו ושלשית בפנייהם שח"א יפול בניהם
מחלוקת וכו' והוא מבוחר לכל מעיין בחילתה העינין שנתן
הוא ואם יש איזה חסרון בספ"ק לא ידעמי :

ד ומה ששאלת במדרכי ריש הלכות מהו כסוגיא אמר רב
יבורס אמר שמואל הלכה כר' חנינא בן אנטיגוס
וכו' עד ולפי דבריהם אשה שאין לה ווסת לריבא בדיקס
לבעלה אבל ר"י פסק דאפי' אשה שאין לה ווסת וכו' ושאלת
איך נשמע זה מפרש"י ור"י וכו' חולק עליהם לפי פירושו
וכו' . במחילה לא עיינת כאן יפה כי זה פשיטא כי פירש"י
ור"י דפירשו מאן דמתיי הא לא מחייב הא קאי על אינה
עסוקה בטערוס וי"ל דחולקין ביחד ר' יבורס ור' ירמיה
אליבא דשמואל דלרב יבורס אף לבעלה בעי בדיקא אע"ג
דאינה עסוקה בטערוס ולרבי ירמיה דוקא בעסוקה בטערוס
אבל לא עסוקה לא אי"ב ש"מ דלדבריהם מלתא דרב יבורס
לענין בעלה קאי אע"ג דאינה לריבא בדיקא אבל לפי ר"י
דמפרש מאן דמתיי הא וכו' ולעולם בעסוקה בטערוס מיירי
רב יבורס וסא דלמרה שמואל חדא זימנא דרב יבורס לא
שמיע ליה הא דרב ירמיה ואילו שמיע ליה לא הו"ל למרה
כי גם הוא ס"ל כר' ירמיה ואין מחלוקת ביניהם כי גם ר'
יבורס לא קאי אלא לענין עסוקה בטערוס אי"ב ש"מ דבאינה
עסוקה לכ"ע אינה לריבא בדיקא ולכן כתב אח"כ דבחסם
כתב דאפילו לפי ר"י ורש"י דפירשו דרב יבורס קאי אף
בשאינה עסוקה בטערוס לית סלכתא כוותיה וכו' . וזה פשוט :

ה ומה ששאלת כמה שפיקח כסוגיא דהאשה שפיקח
עושה לריבא ורחשה ר' וכו' ופסק מורי וכו'
כדלעיל על סדן קאי , גרסה דבא לומר דרבו פוסק כמו
שהביא כסוגיא ע"פ רש"י ודלא כפי ר"ח . אלא אמר אח"כ
ופסק ר"ס וכו' דהוא פסק כר"ח ואע"ג דלפי ז' היה
לכתוב ור"ס פסק וכו' דמשמע דהוי מחלוקת בניהם מ"מ
אין גרסה להגיה משום זה דבר אחד כל זמן שלא נמצאו
בהפך ישן כי אשה ידעת את ספר המדרכי ואת שיהי כי
לרוב נמצאו בו לשונות עומתמים להיוות מולקין ומחובר
מספרים רבים ובלא בתוכו הגהות ודינים רבים ש"ה במקומן
בקלרס ואילו זה כאלה מן ואין נפקותא בזה כ"כ להגיה
עד שנמצא ספר ישן :

ו ומה ששאלת להגיה גבי תימיקת וכו' נותנים י' לילות וכו'
עד כלים רבים ואין דואר וכו' אין להגיה שם דבר
ועיין בהוספות ריש פירק התימיקות ותמצא שהוא נכון ובה
לומר אע"ג שהיא רואה ע"י כלים קשים אפי"ה מאחר שאינה
רואה ע"י כלים רבים וכול לומר שחיתה המכה . ובגמרא ז'
גירסא אחרת ושם מוכח דיש לגרסה אינה רואה ודו"ק :

ואשר

שלו ולא מנינו שהמחירי להפחיל על הכיס שהוא אע"ג שהוא
לכשו ע"מ שיפלו בו נילנות סובב , ולכן ר"ל דאין להחמיר
במקום האונס ושאי אפשר לו ליזכר , ומ"מ גרסה דיש לו
להקפיד שיסו לו בגדים העליונים נקיים רק יסא לו בגד
או כפוג סביב איברו ואז כמי דגליח כמנמיס בביסו דמי
מאחר שהוא אונס ואי אפשר לו בענין אחר , זהו כנ"ל בשאלהכס
משה איסרלש בקראקא :

צט למר דכ"א שלום רב הוא אהובי האלוף הוסיק .
בחסמה הוא עהיק כמהר"ר מרדכי ש"ן וכל
דיליה שלום . אהובי ביום ביותא כתב מעלתו הסג לא הייתי
בביתו והלכתי ושאלי אחי ויוסף ש"ן בבדיקא דליעא ובשובי
לשבת ח"ל מאלהי יתב מעלתו בחדיה וכוונתו כבר שב
הלך לדבריו וכדי שלא שרבו הדבר לירי ביעול לקחתי לי
כתיבתו למשכיל ראשון לעינין בו ולהשיב עליו : בענין אשר
שאלת ארס שמדליקין עליו בביתו אם חייב לראות נרות
מנוכס אף שאינו מנכר עליהם והארנב בחלקו הסותר בין
דעה מעלתו ובין דעה מקלס חכמי פוזנא שהולקים עליך ובקשה
ממי לתוות לך דעתו בזה ולהכריע בין הדינים . והנה לדעתי
כאלה עם מעלתו דעתה עוסק והטעם מוכרח מעלתו
וסידורו כי כפי' תרע"ו כתב אבל בענין אחר א"כ לבדך
וכפי' תרע"ו כתב ואם מדליקין עליו בביתו א"כ יוחר . ומדלא
קאמר אין לריך לסדליק וקאמר א"כ יוחר משמע דאפילו
ברחיים אינו חייב דא"כ שום דבר מאחר שמדליקין עליו
בביתו וסא דקאמר כפי' תרע"ו א"כ היינו משום דהתם
לענין ברבא קאמר אבל כפי' תרע"ו דמיירי לענין חיוב
סדלקא קאמר דא"כ יוחר שהוא לשון כולל הסדלקא ורחיים .
גם אי רוחס דנריך דעתה המדרכי שכתב דמ"מ לריך
לראות , שכוונתו דחייב ג"כ לבדך , מדקאמר וכן אומר ר"י
שכגו בני ארס וכו' עד ומדליקין בבית הכותי עכ"ל , ובדלפי
זאת בני ארס היו מנכרין אסדלקא דאל"כ היה לרש"י
ולכל השובקים שכתבו דין רש"י לאשמעינן רבותא טפי
דאפי' מדליק א"כ לבדך כשמדליקין עליו בתוך ביתו ואילו
מדליק אלא משום טרחיה אלא דדאי דלכ"ע המדליק חייב
לבדך דלא גרע מן המסדרין דאע"ג דפערורים מ"מ אם מדליק
מנכרין . וכ"כ מהר"ח בת"ס ס' ק"ח אפילו לדברי ב"י
שכתב דלרבי מהר"א דאין דבריו נראין לו היינו דוקא
במקום ששכור לגמרי ומדליק אבל במקום שמדליק משום
שחייב לראות לדעת המדרכי פשיטא שמנכר דלא גרע
ממסדרין א"כ ש"מ דהמדרכי חייב לראות ולבדך קאמר ולכן
קאמר וכן אמר ר' וכו' . ומה שכתב שדקדקו חכמי פוזנא
מדבריו ב"י לשהור דנריך אין לראות בזה ממש לשהור
דברים שבוטים מדוקדקים כאלו כי ב"י לא דקדק בחילוק
זה להגב בין ברבס לרהיים ולא עלה על לבו לכן לא שחלבו
גם להאז ויפה חירלת הדקדוקים הסס בכחך גם כי רחיוותך
נעמים לדעמי עם טרחיות הנ"ל ואין לי פנאי להאריך רק
תייב ושלום תהריך כחשקי . נחום משה איסרלש בקראקא :

ק יהודה יגבר בחמיו . הוא אהובי האלוף הר"ר יבורס
ש"ן , רחיתי כתבך ובקשתך ממני למלאות
למאורך בפשטי המדרכי אשר לא שמע מעלתו עד כה . ואמתי
לקיימה , והנה בזה משמע ירחם מנכחו והשולת הרב אשר
הגיה למעלתו עם חכמים בשמעכס ע"כ וחבל על ימים
שאבדהם אלא אחרים ולא העלויים דבר , ויחי מה מזדי לא
יגבר אי"ה וכתוב לכס חמיר כפי השגח ידי בכל אשר
השאלתי ממני , וחסדי ינחמי בדרך המת כרי שלא חכשל עם
אחרים החלויים כי בכלכס :

א שאלת ממני אהובי ריש אחד דיני ממונות בדין סב'
במומחה שקבלו עליהם שפטור עשותה הכלל
סדראון וכו' הרי כל דברי המדרכי שם הם דברי האלפס
והוא כתב שם בסדיא דחור הדין כמו כלל סדראון , ואם

שאלות ותשובות הרמ"א ק

יש לרדוף דכ"מ בלשון נדר אבל בלשון שבועה דחמירא וכו' והקפיד למעלה כחב כה דחוקקין לאלאי יזראל מיירי בשבועה וכו' לא קשה מידי אש"ג רדוף ס"ל לזעין שבועה מיירי מ"מ לא יוכל להכריח דרב האי מכח חומרא בעלמא קאמר דדילמא רב האי מפרש טעין נדר ולא בשבועה :

יב ומה ששאלת סוף פרק שבועה סדיינים תשובת רב על אחד שמאל חיבה פרוה שיכול להשביע היסח וכו' עד ואש"ג דמין ואלו נשבעים שלא בעטנה וכו' ושאלת מה הקשה שם בזה לא חייבים רק שבועת היסח שלא נחקקה עד בימי רב נחמן וכו'. דע כי אין בין שבועת היסח לשבועת המשנה בזה רק כי בשבועת המשנה (נשבע שלא בעטנה או ש"ד) לריך להיות מודה ובשבועת היסח אין לריך להיות מודה מקלם אבל לא נחקקה שבועת היסח מעולם לעין אם טוען שמה רק בעטנה בדי (כמו ש"ד במורה מקלם) אלא שרבה קאמר מאחר דלא היה מודה מקלם נדון ההוא דסייני כשמאל חיבתו פרוה אילו כורס הנחפצ במקלם הולך לישבע שבועת המשנה אש"ג דהחובצ פושן שמה א"כ אשילו בלא מודה מקלם נמי חייב שבועת היסח שנתקנה בימי רב נחמן ולכן הקשה שפי' ואש"ג דתנא ואלו נשבעין בו דמשמע הלא בכל הטעמות אחרות שבועת שמה אש"ג מודה מקלם אינו לריך לישבע א"כ ממילא בכופר הכל אינו חייב שבועת היסח אש"ג לאחר תקנת ר"ל ולכן תיכף דלא לאו דוקא :

יג ומה ששאלת סוף הפרק ההוא דכתב כיון דיוורה הים כבוד כיון שיש בו מהתם נמורה וכו' ושאלת דמאי לריך לחידוש זה שהיו הסם דוכבז ואינו משלם אף כי הוא מודה מקלם וכו' לאו מענין השבועה קא פריך והלך להרץ רק מה שקאמר הסם בנמורה דמלוה לא קום ליה וא"כ איך ישבע וזה הולך לחידוש דמ"מ כיון בו' ועיין בגמרא והנז"ל :

יד ואשר שאלת בהגהות מהלכות גדה מהשבות מוכר"ם בח"ט והגהה שקבלו חרם ליבא זה את זה והמיר וכו' עד ומיהו היבא שבא לבי"ד כשהמיר בו ובתנת שכתב לפיל בהשבות משט חיבבא. לא ידעתי מניכן מקום קושייך ואם על תחילת ההשבות כוונתך לא קשה מידי דמיירי ג"כ בתחילת ההשבות אם בזה ג"כ בשלוב בעורו כוח מומר דלו אינה לריבא היחר חרם רק שיאמרו לה סב"ד שמהרת ליבא בלא התרה אבל אם לא בזהה עד לאחר ששז לריבא התרה חרם משט :

ובפרק אין מעמידין גבי גביות הנעשה בניה כוחי וכו' עד ואף לפי דברי ר"ת דנעש כעיקר דאורייתא ל"ג יתירו וכו' שהוקשה לך מה ר"ל בזה דע כי פ"ס הוא ולפני מוגה ל"ל יתיר ור"ל למע לא יתירו וכו' והוא מבואר ע"פ גירסא זו, ומה שקאמר הסם ושמואל גופים כבר כתיב מדקאמר מ"ח מותר בהשבת שלא ידעש לפרשו הכי פירושו אף לשמואל שהוא מומר בגמרא דע"ש אסור גביות כותים מפני שמעמידין אותן בעור קיבת כבלא שהוא דבר מרפי ואסור אף בזמן הזה מ"מ קאמר בגמרא מ"ג מותר בחוזה א' דסייני מוריים חלב גביות ש"כ דלא חיישין ליופא : בו וריש פרק ר' ישמעאל כך הגי' בדפוס שלי ממקום הכינוסות יש למקום הכינוסות ילך וכה"ל איבא פרק דם מטהא דנענין מוצב שלא שחמש בו דדיוט. והג"ם שצברק ר' ישמעאל המהלכת זה לשון מורי הר"ר יצחק הקטן נראה כדבריך מאוד וכו' דשאלת על סיון קאלי ג"ל דקאלי על מה שלפנייה שהתיר ידהלא שהינה בותיה או כוחי בביבא בלא שמירתה עיין והנעשה היה שגם בלילה הייתה נשאלת בניה בלא רב ולא מרחתה לדמא יריאוס דרך בקעת מאחר שלא היה נר עמם ואש"ג מותר ואש"ג דהוקשה לו מהסיא דשוכר את הפועל מ"מ לא היה אסורי דבייבד מותר דלא סודישו

ז ואשר שאלת בהלכות מקוואות כמה שאמר שם מדהתא במתניין ובמקום שהיה מסך עטור אפי' בוחלין. ושאלת הפירוש גם מקום המשנה. לפני מוגה ובמקום שהיה מסך וכו' והמתנית' היא הוספתה שביבא לפני זה דקאמר דלית מורס בוחלין אלא עד מקום שביבא מחמילתו משמע הא במקום ש"ה מסך תחילה מותר בוחלין כדין מעיין וס"ה דמטטר בתשבו כמעין :

ח ושאלת ריש שבועות שהיה דקאמר כן מלין בפרקין שבועה שלא אכלתי שבועה שאלתי וכו' והקפיד דבגמ' בתפס הניבא לאו ממע לסיפך. דע שאש"פ שהג' בגמרא הוא לסיפך מ"מ לסיפך ג"כ כ"ה ולכן בעינין זו נמי דינא כתי וכן הוא בירושלמי בסדיא. והמדרכי הביא זו הבבא דומיא דהרדן שמדבר בו דסייני נשבע שלא להייר ע"פ התרה מה שידע והשבועה שהיה היא דסייני שגייר מה שידע וסייני דומיא דשלא אכלנא ואכלנא :

ט ומה ששאלת בתשובת ר"י בענין הקיעה קף כמה שאמר וגם מה שחקעת שתי כפיך לעמים אי לשם בניה נחכונת תוכל להחיר ע"פ חכם ובין כך ובין כך וכו' והוקשה לך הלשון. נראה דכתי קאמר אי לשם בניה נחכונת תוכל להסיר וכו' אבל אי לא כיון לשם בניה רק כנשוא כפיו לשמים דרך תחיבה ובקשה אפילו התרה אינו לריך ולכן קאמר שאם הוא בבניה לריך התרה ואש"ג דקאמר למעלה דחמיר משבועה מ"מ מהני לו התרה ולכן קאמר אח"כ ובין כך ובין כך, ותחילת התשובה קא"ר ר"ל בין שחקיעת קף הוא חמור משבועה או לא מ"מ מהני לו התרה דבדר שיש בו ממשל כדמסיק ומה שקאמר אח"כ שלא רלו להקל בשבועה ר"ל כי לא רלו לישבע שבועת מאחר שהיו יודעין שמקילין בהן ויעבדו עליהם ולכן הניבאו בח"כ שלא חשבו אם יקילו בו וכן הוא ספי' ואין אלו לריבא להניה :

י ושאלת בתשובת רב האי דכתב על מי ששבע לגרש אחא חשור דחייב לגרשה וכתב וז"ל. אי קשיא בה דלמדין גבי טועה וכתב וק"ו לגשות שלום בין איש לאשתו אמרה חורה שמי שכתב בקדושה ימחה על המים הא לא קשיא דהא מצינא מידי ספק ומידי אסורא אבל כהא דאמר דתמנא לא תשא וכו' והקשיע א"כ איך למד אחיפול ק"ו מזה לירוק השם על התהום דשתי הכא דכא להוליא מידי ספק וכו' משא"כ גבי התרה ואש"ג יועיל נעמא שהיה לערך כל הטעם מ"מ לא ילמד ד"מ מק"ו עכ"ל. הנה הוה מצינא לתרוי לך דבגמרא הוא דיש דלמד אחיפול מק"ו זו והדרשה היה כמ"ד לא אמרינן דיו בק"ו ואין מעיבין עליהם (כאומרם ז"ל אין מעיבין על הדרש) אבל לא אחרך שבינו דחוקי ואכתוב לך האמת כפי' דברי רב האי לדעמי, וזה כי אי קשה לך מאי קאמר דהתם בא להוליא מידי ספק ומידי איבורא דמ"מ למע לא תהא התרה שגינש כל אדם את אשתו כהופע ולא יבוא אח"כ עליה ומאיה איבור בא להוליא שזוחה למחות את שם הקדוש. אלא כ"ל דה"ק מאחר שבא להוליא מידי ספק ומידי איבורא אין זו כבלא איבור מחיקת השם שאנו מודים ממש שכבז ואבדהת את שמש לא תעשה קן לה' אלהיכם ולכן אינו אסור רק כשעושים דרך מחיקה ודרך אבירה להשם אבל כשלא עושין זה לבוש לורך וחיפון שרי. הלא ידוע לך מהלכות כתיבה ס"ח ותשיבין אם נפל טפח דיו על השם דמותר למחקו כדי לתקוה וס"ה ככאן וא"כ למד אחיפול ק"ו יפה מה ללורך חיקון קטון לא מקרי מחיקה ושרי ללורך חיקון כל העולם לא כ"ש ולכן קאמר רב האי נאון שאין ללמוד איבור שבועה שזו מענין מחיקת השם דמאחר שבא להוליא מידי ספק וכו' לא עוברין שום עבירה כי זהו חיקון משא"כ בענין שבועת טוה. וזה כ"ל בזה והוא אמת יועיל :

יא ומה ששאלת פור באתוה עמוד כמה שאמר שם ומיהו

שאלות ותשובות הרמ"א ק קא

וחיישין לים דלאמר בדדמי ואע"ג דכוותם סמיא לפי חומן
 והמרדכי כתב פירק בהרא דכחוס דכחוס סגל דכעיא דעד
 אחד במלחמה לא קא מביעא ליה כותוי שאינו נאמן רק
 במביא לפי חומן דבשלמא ישראל סתמין קך להחיר איכא
 למיגר דכדמי אבל כותי המספר מעש לפי חומן ולא עס
 טוניהו לשם אוחו דבר אינו אומר אשר הגדמה כי אם אשר
 ראש ויהסברה ונתתה דלא שייך גבי כותי מסל"ת דלאמר בדדמי
 וכו' וכחש עס דכן סכמינו הרבה גלויים, מ"מ נראה דיש
 להחמיר בכ"ג דהא סר"ן כתב בתשובה מאחר דחיישין
 גבי עד אחר דלאמר בדדמי כ"ש דחיישין גבי כותי מסל"ת
 דלאמר בדדמי וכו' בתח"ץ בשם הרמ"א דכותי מסל"ת אינו
 נאמן רק במקום שנאמן עד אחד וכן משמע בדברי הרמ"א
 והסו"ס בשם ר"ח ריש פירק האשה שלום דכותי מסל"ת חיישי'
 דלאמר בדדמי גבי עבד כמיס' וס"ה נאמן במלחמה דהא
 בגמרא מדמי לכו להרדי וכן משמע פירק בהרא בשם
 הרמ"א ומשמע מדברי הרמ"א דחיישי בדדמי כותי שאמר
 בדדמי. ולכן יש לחוש בעדיות הכל' שאמרו בדדמי, ועוד כלה
 זה רבים אומרים דל"ן עדות כותי מסל"ת מהי כשלא אמר
 קברתיו וכמ"ס הרמב"ם ילא כותי וישראל מעמנו למקום
 אחד ובה הטוחו והסיח לפי חומן ואמר איש שילא עמי מכאן
 מה משילין אח אשחו ואע"פ שאין הכותי יודע אוחו האיש
 והוא שיאמר קברתיו עכ"ל. והנה דנון זה הוא ממש בדברי
 הרמב"ם והלריך שיאמר קברתיו אף בלא מלחמה. ואף כי
 כל ההנהגות חלקן על דברי הרמב"ם וכבשו להחיר אף בלא
 קברתיו כמו שנראה מחשובת מוסר"ם במרדכי וכמ"ס מהרא"י
 ז"ל סי' רנ"ג בשקדו ומשמע עס דכן נסגו העולם. וכן
 נראה דעת הרמ"א והטור א"ע (כ"ו י"א) וכו' הרשב"א
 בהשבותיו והריב"ם והבן השבותיו וכמו שכתב ל"י פירק
 האשה בהרא. מ"מ נראה דיש להחמיר בנדון דידן לכ"ע דברי
 הרשב"א כתב בתשובתו ח"ל, הרמב"ם והרי"ף והר"ם הריבו
 שיאמר כותי קברתיו אבל ההנהגות כתבו דלא בעינן
 קברתיו וכן דעתו מסכתא ומ"מ מי יקל ראשו להקל בדברי
 עדות גדר אבות העולם אין לנו חלל דעתם וכו' כתב
 הריב"ם בתשובתו סי' שצ"ח וכו' ב"ו בשם סר"ן (כס),
 וא"כ אפי' לדברי החולקים בכהם כותי מסל"ת בודאי מודים
 בנדון דידן דלריך לומר קברתיו מאחר דאיכא מלחמה ויש
 לחוש דלאמר בדדמי ולא עדיף כותי מסל"ת משאר עד דהא
 לדברי הרמב"ם הוא יותר גרוע וכו' שאל וספק כשברא
 להקל יותר כותי מסל"ת ממשאר עד. אך יש לדקדק כי לפי
 מ"ס ליהודין מהרא"י ז"ל דברי הרמב"ם שאלריך קברתיו
 ממשעיס שמכרו בגמרא כותי מסל"ת בלא קברתיו והסוד
 שותיבין יש ללמוד קלה היתר לאשה העגונה אשת יהודי
 הכל' ח"ל מהרא"י אלא ס"ל לרמב"ם דלהכי בעינן וקברתיו
 משום דלא ידעו הכותים אותן האנשים אלא שאמרו אותן
 שילאו מכאן לכאן ולכן בעינן וקברתיו אבל עוברא דידן
 שידע הכותי את לעמל לפי הנראה מתוך דבריו א"כ לא
 בעינן וקברתיו את מוכח כו' לפי זה היה נראה בנדון דידן
 לא בעינן קברתיו אף לרמב"ם אלא אם לא היה במלחמה
 דכרי גם ככאן נראה דהכותים היו מכירין האיש שהיה ילא
 עמהם מלובלין עד המאסקווי' שהוא יותר רחוק ממאס
 פירכאות ונחשב ומתלוס עמם בדרך ובודאי ידעו וסבירו
 אוחו. ומלשון מהרא"י נראה דאע"פ שלא הזכירו עס האיש
 בפי' מהסי רק שהזכירו וידעו סוליל ובתנא אכל עוברא דידן
 שידע הכותי את לעמל לפי הנראה מתוך דבריו עכ"ל, משמע
 דלא הזכירו שמו בפירוש דלא הזכירו שמו לא סולריך לסיכית
 שהזכירו מתוך דבריו אלא ש"מ שלא הזכירו בפירוש ואפילו
 הכי מאחר שידעו לא בעינן קברתיו וא"כ היה אפשר לומר
 ס"ה בנדון דידן. אך נראה דל"ן מלוקב לפי מהרא"י בירר
 ומוכרח ביה שהיה המייד משמס פי"ג מסלכות גירושין א"כ
 דברי הרמב"ם בחירון אחר ח"ל הא דהלריך הרמב"ם לומר
 קברתיו

סודיו דספליג י"ל דלאמר סו"ל כאלו לא סודיו שהפליג
 דמהירא שמה בל גס בליה. ובה שהסקיית על מה שאמר
 סוף פירק רבי ישמעאל אין לוקחין גיזים אלא מרדס שהוחזק
 וכו' וה"ה קאמר דאס מהארח אללו מותר, י"ל דיש לחלק
 בין ליקח מעמו למתארח אללו דמתאחר שנתארח אללו לא
 סחמירו וכו' :

שו ובה ששאלה סוף מסכת ע"ז במה שקאמר א"כ די
 לכה בסגולה ואע"ג דהשמיים ע"י אור כדאמר'
 בשמעתא והא לא גרע אוחו לשון מהסגולה כו', לא ידעתי
 מאי קשה לך דהוה דרבי השפע מבוחר דמתאחר דסני ליה
 בסגולה אע"ג דהשמיים ע"י אור א"כ כ"ש דסני ליה בליבון
 כזה דלא גרע מהסגולה. כל זה נראה לי בשאלתך אשר
 השבתי לך עליהם מוד שברחי לבימי לשלום תהלה לאל כדי
 שלא למנוע בקשחם וכן אחיה מוכן תמיד, ממני דודש שחוקך
 משה אישרלש בקראקא :

(פורי מעס ה' עשס שמים וארץ)

(לר' ישראל בן הגאון פהר"ר שכנא וקצ"ל)

קא ענותנותו דמר תרכני על דבר האשה שהלך

בעלם למקום מלחמה ולא עב למקומו
 ואח"כ בלו כותים מן המלחמה והבידו על בעלם שמה ח"ל
 סב"ד במחבב תלהא כהרא סוין וחסא לקדננה ר' שלום
 בר הלוקס והביד כבורה עדות בת"ח ובס"ד בהלוי"ט ואמר
 בל"א (דער יסודי פון וואסלוי"ץ דער איז מיט דעם דראכן
 גנגן אין דיא מלחמה פון לובלין אס י"כ אויפ דעם זול דא
 זין די דראכן ויודר אויפ דער מלחמה קומען אונ זיין קומן
 אין מיין סוין דא האב איך זיא גיפרענגט וואס זיין שמועה
 אויפ דער מלחמה דא האכן זיא פון זיך ועלכער אן גיהובן
 לו זאגן דער יודא דער איז פון היקן מיט אונס גנגן אין
 דער מלחמה דער איז בייא אונס אונס קומן אויף פולניש
 האכן זיא גירעט (אויגאל פישער נאס) (אברשלונו"ה)
 אונ האכן גישפראכן (מאלני"א שו"ד"א) (קארליווי"א) אונ
 אין דיא גיך קסלה איז ניט לו ווישן די איין יודי פון
 לובלין וועמען אויז גנגן אין דער מלחמה אז דער פון
 וואסלוי"ץ איז. עוד הטיד דא כעד הכל' (אין האב גיהערט
 פון דראכן דז זיא האכן גישפראכן אין קליין יודל איז מיט
 אונס אויפ גנגן דען דער דער מאסקווי גיטומ' איז
 האכן אין אונס גיברעכט דער יודא פון לובלין איז אויפ גנגן
 מיט אונס אין פולניש (אברשלונו"ה) עכ"ל העדיות. והנה
 לא כתיבס ממעלת כ"ח הא דאיתא ריב פירק האשה שהלכה
 שלום בינו לבינו ומלחמה בעולם קטעס בינו לבינו ושלוס
 בעולם ובהאס ואמרס מה בעל איכס נאמנת וכו' ובגמרא
 אמר רבא מ"מ דמלחמה משום דאמרס בדדמי חלקא דעתא
 בכל סני דאקטול הוא פליט אה"ל כיון דשלוס בינו לבינו
 נטרס עד דחזיא זמנין דעחו ליה בבירא או ברומחא וסבור
 ודאי מה אויכא דעבד סמתרו וחי עכ"ל בגמרא. ואמר' נמי
 סתכ סי אמרס מה בעל במלחמה הוא דלא מטימי הא מת
 על כתיב ומלחמה וכו' עוד אמר בגמרא איביעיה להו עד
 אחד במלחמה מהו וכו' עד והא מיס כמלחמה דמו ונשים
 אפי' מאס כעד א' דמי וקמי השיאו ודחי לס סתס וקאמר
 וסבברא וכו' וכהכו סדי"ף וסר"א מאחר דכעיא לא
 א"כ לומר קברתיו כמו במים. וכחש עס הרמ"א אכל שני
 עדיב נאמיס א"כ דלא אמרו קברתיו ודלא כרי"ף דכתב
 דלך ב"ו עדיס בעינן קברתיו. ומשמעא אומר לא מביעיא
 לדברי כרי"ף דעדות הכל' לא מהני להסיירס דהא אפי' כ"ו
 עדיב בעינן קברתיו אלא אפילו לדברי הרמ"א ש"מ מהי מאס
 סו אלא כעד אחד וכדאמרינן בגמרא ל"ן כ"ס אפי' מאס
 עוד דמיין וכ"ס כותים דמאה לא סו רק כעד אחד

שאלות ותשובות הרמ"א קא קב קג

נשלו בשבת עכ"ל, הרי קמן נסדיו לאסור וס"ה בתורה
 בלנו לאסור דהיי מעמימים קדירות חיות לגמרי והסם
 קדירות שלנו אינן מבשלים בחילה הלילה כמחלל בן
 דרוסאי וכו' כמחשבת, ולא דמי להא דמחזירין קדירות ביום
 השבת לתמור והסם כבר נתבטלו בלילה כל לרין ולכן מותר
 להחזירם כדאיחא פרק כורה אבל בכשהי גווא ודאי אסור
 אם לא נתבטלו כל לרין כבר, ועוד ג"ל דודאי ביום הוא
 דשרי דאי כבר נתאכלו בתחלים, ולא שייך לנגזר ביה משום
 מבשיר ומכבה אבל בכה"ג בלילה דהתמור הוא מלא אש
 וגמלים ודאי אסור וכן מלאחי בנאור בשם מסר"י מולין על
 ענין סתימת התמור ח"ל, ולחזור ולסחמו אם יש גחלים לוחשות
 שמה הוי פסיק רישא אבל ע"י כותי מנהג פשוט להחזיר
 וע"י ישראל אם אינו סוחמו לגמרי דלמא הוי שרי עכ"ל.

הרי קמן דאשילו ביום מחמיר בכה"ג כ"ס בלילה והג"פ
 שכתב בת"ס סי' ג"ע דהסם משמע"ן דמותר לסגור פי
 התמור אף כשיש בו גחלים לוחשות מ"מ לכ"ע לא שרי אלא
 בענין שהמאכלים שבו כבר נתבטלו כמחלל בן דרוסאי אבל
 בלאו הכי ודאי אסור, ויראה דאף ע"י כותי אסור כל זמן
 שלא נתבטלו כמחלל ב"ד, והג"פ שכתב שמדריי והסמ"ג
 דמחוסר רגילים ליתן יורם והמלחם תבטלו על הפעטות מע"ש
 והאש תחתיה ולשחות עד למחר ואם היורה מתקררת
 מחממים אש תחתיה בשבת אם לא נחקקה כ"כ שאם תחתיה
 נשארה כך שעדיין תיחסה לראיה לאכול בלא חמומה א"כ
 איך חוששין בחמומה ושריא, וכן כתבו בנכוח טיימיו וכחו

בת"ס דחוספ לא דוקא דה"ס בכל דוכהא דשרי בכה"ג. מ"מ
 נראה דכל זה לא מייירי אלא בתבטול שכבר נתבטל כל
 לרבו ולכל הפחות נתבטל כמחלל ב"ד אבל אם אינו מבטל
 בכה"ג ודאי אסור דהוי ליה כמבטל כותי בשבת לאורן ישראל
 לאסור ליהנות ממנו דלא גרע מכותי שמדליק הכר לאורן
 ישראל או עשש שאר מלאכה לאסור ישראל ליהנות ממנו והוא
 פשוט, ולכן יראה דודאי י"ל לאסור לעשות כן אף ע"י כותי
 כמקום דלויכא תבטול בתמור דלא נתבטל כדו מאכל ב"ד
 והג"פ דיש למחול דף היסר בדבר אם כבר נעשה שלא לאסור
 השבטיל מאחר דאף בלא משה הכותי הוה נתבטל שהיה
 ראוי לאכול א"כ מטעם הכותי לא מהני מיד, וכן כתבו
 לענין כותי שמדליק הכר דאם יש נר בלאו הכי מותר ליהנות
 משם, וכן מלאחי השובה בה"ז שכתב בשם ר"ת ושאר
 גדולים על הפתח שנתקדו בשבת ועשש כותי אש והחמים
 דשרי מסאי עשמה דהא בלאו הכי הויה ראויה לאכול, וה"ס
 נדון דידן דודאי בלא"ה הוי נתבטל דהוי ראוי לאכול, מ"מ
 נראה דלכתחילה י"ל להחמיר הואיל ועדיין לא נתבטל כלל
 הוי כותי שבטל דבר הראוי לאכול חי דודאי אסור אם
 עשאו בשביל ישראל מיד דהוי אפח שאפאו כותי וכו', סוף
 דבר כה"ג יש לפלפל ולסקל אבל כשישראל בעלמא סוגר
 בשבת ויש לחוש שיש בו תבטול חי או שאינו מתבטל
 כמחלל ב"ד אסור מה"ס היר"ש והסו"ב כ"ל, ואף מסיפקא יש
 להחמיר כמו שמשכו היר"ש והסו"ב לענין פירות חיין, וע"כ
 כל שהטמין דברים חיים סמוך לחשכה שיש לחוש שעדיין
 לא נתבטלו כמחלל ב"ד ודאי אסור והמתמיר בכל מקום חע"כ:

נראה משה איירשלם סקראקא
קג לדיון לוי ככר נחש, שלום לך חסדני שאירי האלוק
 סותיק, בכל חכמה הוא עתיק, כר"ד משה
 ש"ן וכל די לך שלום, קבלתי כתבך ע"י אחי יתחק ש"ן
 ושמתחי בראשו בו פלפולו הטיים בדבר הגור אשר שאלת עליו
 ואשיב לך בהרחוה, איך תחילה אבשרך על דרשונך שח"ל
 יתעלה אשר א"ח חור לוחטו ובגירולו ביטאו וזכרתי
 לוקים ואיש כמכו אשר כבר ידעת חכרון גופו אך יראה ס'
 חוביק חיים, שנים אשר התרעמת עלי שלא יחדתי לך נחמים
 ודרישת שלומים, לא בגאוה ובגודל לבב עשיית זלזל רק
 כי ילדי יום כעירויי שלא תשבתי בנחת, גם לא סיס תבטלו

קברתיו לפי שלא הכיר כותיו שם יסודי אלא שאמר איש
 יסודי שהיה עמי ואנו יודעין שהוא פלוני ולפיכך לרין שואמר
 קברתיו אבל אם הכותי מלא"ה ואמר איש פלוני מה אין
 לרין לומר קברתיו וכן מנאר דבדרי רבינו ומכח כמח
 מקומה, ובחזרון זכר כחכו הרשב"א וה"ק לרבי הרמב"ם
 כמו שכתבו ב"י בהרכוב בתשובותיו, ועשה נדון דידן
 שלא הכירו הכותים שם האיש רק אמרו האיש שאל מלובין
 א"כ בעיני קברתיו להרמב"ם וישיעו אף אי לא היה
 במלחמה, וכן לדברי ר"י שחירן דברי הרמב"ם בענין אחר
 וכח דכך עקם לרין לומר קברתיו לולא במקום שהטות
 מכריו מה פלוני לולא דקים ליה שמה לא הוי מכריו כל כך
 אבל בשאר כותי מלא"ה בעיני קברתיו לרעה הרמב"ם, א"כ
 כ"ש נדון דידן שהיוו לרבינו קברתיו אף אם לא היה
 במלחמה וכ"ש שהיה במלחמה שהוא גרוע טפי ואף אם
 הכיר שם האיש בעיני קברתיו דומיא דהאש שהלכה עם
 בעל דהיי יודעים ומכירים בעלה וכל הסם עדותן הוי
 כאלו הכירו שמו בפירות ואפ"ם לא מהני, ואין לחלק (בין
 האש המטייה בעלמה) לגבי עד אחד בזה מדפסט ליה נגמ'
 ולא מחלק בהכי, סוף דבר אינו רואה סתור מספיק בעדות
 זה אף אם משב בעדות בעלמא לגרות מספיק כי לא דקדקת
 בזה אף כי יש לדקדק בו והמשכיל יבין, אך לא לדקדק
 בעדות לדבר בו לא לאסור ולא להחזיר מאחר שרואה דבעיני
 קברתיו והוא חסר כאן, ולום אובכך משה איירשלם
 סקראקא:

קב על דבר הטמא הממין בשבת אשר נשאלתי עליו
 ששאל השואל על מנהג שמעמימים בתמור
 כדרך הארץ ופתחין התמור בליל שבת ומולחין משם קדירותם
 וה"כ חורים וכותים התמור בלילה שלפניו כדי שיטמור
 חומו בשבוע ובקנה מקומות מקולין יותר שהשפחור כותיה
 שכתוב פתח אה"כ בעיני פי התמור והדלה בשבת כדי
 שיטמור בו חומו, ושאל השואל אם יש איסור בדבר:

תשובה אינו לרין להאריך נדון היתר הטמא שכותים
 האידנה אה"פ שמעמימים בתמור שמוסיף הכל
 כי כבר נתחברו בו הראשונים ו"ל וגלגל היתרו נדרי
 הר"ש פרק כמה טומאים ובסמ"ג ובתוס' ומדריי ושאר
 פוסקים דכל שאינו מעמין בדבר הטימטלל דומיא דרמץ לא
 גזרו ביה רבנן וכ"ש בתמור שהוא פוח בעיני דליכא לנגזר
 לחתויו כדאיחא פ"ק דשבת דהיא ושריק שיעיר דמי ולא
 אהריך בדבר זה למע שכבר נתפטר היתרו בכל ישראל אלא
 ששחור קלה עזייה הטמא בקת מדיות אבל מ"מ מעמימים
 בתמור או בכירה המוכיפין הכל ואף כי לפעמים נשארים
 בו גחלים לוחשות כמו שנתבאר מדברי הסוברים סוברים,
 ומשעתא איבר לאו שאלתו, שיהן כמה טומאין לא
 יחסו מעמד וכו' וכתבו הכות"ש שם נראה לר"י דה"ס דמותר
 לכתומו וכו' וכתבו הכות"ש שם נראה לר"י דה"ס דמותר
 ללנותו לכתחילה ולחזור ולכתומו בו וכ"כ שם הר"ש
 ובסמ"ג, והשאל לפי מה שאלו מעמימים בתמור שלנו אם
 טיימו מדמים לדבר שאינו מוסיף הכל שהיו מעמימים בימינו
 היה מותר ללנותו לחזור ולכתומו ואפילו להוסיף בוים הוי
 שרי כדאיחא הסם ת"ר אה"פ שאמרו אין טומאין אפילו
 בדבר שאינו מוסיף הכל משחשכה אם בא להוסיף מוסיף
 וכו', אך לפי מה שנתבאר דענין הטמא שלנו הוי דבר
 המוסיף הכל אלא שאין גורין שמה יתחא א"כ ודאי אסור
 להוסיף אלו לחזור ולכתומו דהוי מבטל בשבת כל זמן שלא
 נתבטל המאכל ב"ד כמו שכתב הרשב"א וכו' האשר"י ריש
 פרק כמה טומאין והטור א"ח סימן רנ"ו ו"ל ורשב"ם התייר
 יתח פירות סביב לקדירה אה"פ שאי אפשר להם ללנות קודם
 תיכיה וכו' עד ומיכה יזכר שלא יחזיר הכיסוי אם נטלו
 וטמאים ולא יוסיף עליו פי' יתולו משום דמתמר לגרוס

שאלות ותשובות הרמ"א קג

מבינים להאריך בדרישה שלומים ובדברים בעלים, צפרע כי אחי וגויה שאין היו עמך וכו' וכו' וכו' לדרך כך פס אל פה נך עשה אלקים להשיב לך מעט על שאלתך אשר ראויה להשיב עיניו: שאלת ח"ל איש אחד נדר כשהלכו בנו שאם יקום בנו מחליו אזי לא יאל על שום שמחה לאכול ולשתות ולא התאם כלום לא רשות ולא חובע עד שיעברו לכן י"ג שנה, גם נדר שיגדיל שערו של הסער וילביש אותו שחורים עד ארוה זמן. ואח"כ חוץ כדי דבור נחמתי כי נעשו בו נשים על שפליגי לעשות דבר שכמעט לא יכול לקיים. והנה האיש הזה הולך וחוצה מחכם לחכם למאול לו פתח לשאל על נדרו. והארכת בפלפולך לומר שאף שגדר בעת לרה מותר להסיר לו לזורך מאוס ואין לך דבר מאוס גדולה מזו להסיר לזורך כדי שלא יבא נכשל בנדרו וכו' עד לכסוף כתבך חרות בדברים זה לשוןך. צפרע דברים שגידון דין שגדור וידוע כמעט לכל שכמעט אי אפשר לקיימו ויבוא לידי מכשול לכן ודאי מוטב שיבא שוגג ולא יבא חיד. עוד כי הנדר על בנו שלא לספרו עד י"ג שנים וכו' שגטון גמור והוא חסיד שועט אל דמי לוודר בעת לרה ואין בנדר זה שום מאוס וכו'. והנה אשיב לך על דבריך האחרונים ראשון ומחוסר יתבאר אם ראש דברך אמת. דע כי הנדרים חלים על דבר שאינו יכול לקיים כמו שאיתא פ"ק דנדרים וכו' והוא החוסר' פרק שבוטל שאף אם אמר יאסרו כל הפירות שבטולם עלי הנדר קיים אלא שמלוקן אותו שעבר על לא יחל דברו שסרי הכשר לו לקיימו כמו אם אמר קיום עיני בשנים דעו דיואם כו'. וכתבו החוס' והר"ם ש דנדרים דבכל נדר שעבר עליו קושיין אותו לנהוג אסור כימים שעבר על הנדר והגם בו היה ואם יש מכשול בדבר כגון שגדר מדבר שאי אפשר ליחס בו כגון שאכר עליו כל הפירות שבטולם חוץ מדגן וכבר עליו מחירין לו מיד ואין קושיין אותו שלא יבא לידי מכשול וכו' הסו"ר פ"ד סי' ר"ח. וכו' הוסיף לומר עוד שאם יאכור בפירות העולם יסיר כחו מעליו ולא יוכל להשתקק במלאכת שמים לכהן חוקקין לו מיד אך החמיר עליו מאחר שעבר על נדרו שלא להסיר לו בהרעם אלא בפחח וכל זה כתב ג"כ מהר"י קאר"ו. ומעשה אי אומר אם נדון דין הוא בענין זה אכר כתב שאי אפשר לו לקיים נדרו אם לא נקראו גדול שקרוב שיעבור ויש לחוש שיבא לידי מכשול בודאי מחירין לו כמו באוסר כל הפירות עליו חוץ מדגן האש"פ שגדר קיים מאחר שאמר חוץ מדגן והיה ראוי לקובו מאחר שעבר עליו אש"פ מחירין לו כדי שלא יבא לידי מכשול ק"ו נדר כזה שאש"פ שגדר בעת לרה מ"מ יש לו היסור לזורך מאוס כתבתי וכמו שאבאר לך לקמן, גם יש כחכת להביא ראיה מדברי ר' טובים שכתב להסיר נדר של משחקי בקוביאות כדי שלא יבוא לידי מכשול ולדעתו אין חולק ונדר זה לפי דורו ויענין דורו שכתב שירם הקפה ובקבוצ יעבור, ומה שכתב הרמב"ם שאין להסיר נדר של שחקי כיוון לדרוס שהיה מעולו ורוחם וכו' וכו' וכו' לכתוב ירם ואם הם היו באנשים אמת כחמורים ואין לדין בזה אלא מה שעיניו רואת באיש הנודר וכמו שמינו שהרבה נדרים אין לריבין היסור לפס הארץ. וכן הוא בנדון דין אם נדרת לחמתי שיהי אך בעיניך שקרוב הנדר לביאת מכשול והנודר דעמו קלס עליו לעבור בו ודאי מחירין לו מהאי טעמא: אך לפי דבריך אשר כתבתי לא ידעתי מהו ענין הקשיא הזה שלא יאל על שום שמחה י"ג שנים ומה הוא שלא יאל חושה ויחבל וישמח בביתו ושמח את אשתו ואם בניו הרבה בני אדם עושיין כן בלא נדר אש"פ שאינו דומה לו שיש לו פת כסלו למי שאין לו מכל מקום הכובע יבאו יוכל לקיים זה. אך מ"מ אם ענין האיש הנודר שאי אפשר לו לקיימו כדי המכשול לפניו. ועל אשר נדר שגנו לא יבא עד י"ג שנים שכתבתי עליו שהוא חסיד שועט. החתמה עלן ב"ו א"ב שמשך ושמאל או אבטולם שטי

מזיזי עולם אם שומים היו, ואם הם היו מקליין ראשן אף במזירות אף לזה איפשר בנחקם להקל שערו כי בודאי בזה הולכים אחר כוונת הנודר שלא יבין רק להספורת גמור שהוא כדרך האנשים כמו שגדר לו להלבישו שחורים ואף האבל שכתבו אבניו מקל שערו, וחזין בזה הסירות של שטות כלום: אך לעיקר הדבר אינו לרדף וזה כי אינו סובר שהנודר שגדר על בנו אינו כלום וכמו שכתב הרמב"ם פ"ב דמזירות ח"ל האיש מדרי אחר בנו במזיר אש"פ שלא בא לבלל עונת נדרים ואין האשה מדרת בנו במזיר ודבר זה הלכה מפי הקבלה הוא ואינו נוהג בשאר נדרים כיצד האב שהדיר בנו במזיר וכו' עד ואם בנו מוחס אינו כלום. הרי לך שאין האב מדיר את בנו כלל כי אם במזירות ואף בזה יכול הבן למחות וכו' שכתב"ג דאין סבן לרדף לקיימו כלל, ולכן אין לך לדקדק רק ביציאתו לכפורת שמתה אם יש בזה מכשול או לא. ועל דבר היסור נדר בעת לרה יפה כה"י שיש לו היסור לזורך מאוס, וכן אינו רגיל להורות מכת הכפורה אשר מלאתי בכנימן זבא סי' רס"ו ועל נדר בעת לרה אין לו היסור אש"פ יראה לחמתי דבור שהנודר לא יוכל לקיימו או שהוא אומם או שכתבתי ימים דבר מאוס או יוכלין להסיר לו וכו', ומכאן עוד שם דע"ס הנודר בעת לרה אין לו היסור משום דהוה כאלו נדר על דעת המקום כמו שגודר לחזירו משום עונתו שעשש לו שאין מחירין לו רק לזורך מאוס כמו שכתבתי בסוכה דין לנדקוהי כשהשביעו נכודלדר שאש"פ ששעו שלא כהוגן בזה שכתבתי שלא צפניו מ"מ יש לו היסור צפני ולגבי הקב"ה הכל מקרי לפניו ודעתו מסכמת להסיר לזורך גדול או לזורך מאוס עכ"ל גיטין זבא. ודבריו נכונים בזה ודברי טעם הם. ומעשה סר כל אריכות פלפולך בעצם נדר בעת לרה שאין לו היסור וגלית למאול המקום, כי כעצם הוא דהוה כאלו נדר על דעת המקום ב"ה. ומ"מ לזורך מאוס או שלא יבוא לידי מכשול דעתי מסכמת להסיר. ומעשיו מעלתו חכם כמלאך אלהים מדע מה לעשות. גם מה שמתקן תחילה בין נדרי איסור לנדר ממון אף בעת לרה הלא השוכחך בדרך שכתבתי מן כאו"מ סימן תקע"ח היה לו חולה או חתיה במדבר יש לו להשתנות בו אש"פ שאמר שכל הושב בתעיה נקרא חוטא אלא עת לרה שאני גם כי אין לחלק דהסר קאמר דוקא דיושב בהעניית בלא נדר אבל בנדר אכור דהא למדו מיעקב הנודרין בעת לרה ואין לחלק בו בין נדרי ממון לנדר איסור דהא גם נדרי נדקק אסורים בדיני עלי כמבואר ריש פ"ק דחולין (וש"ק דמזיר) זאת הקריה בדבריך בקל"ס. ותן לחכם כמקום ויחמך עוד כי לא היה לו עוד פנאי להסירין לעת עתה. והוא שאך ואוסר, בשה אישראל מקראקא:

קד אשר
שאלת על דבר ראוין ושמעון שבואו לדון בזה בנדר וכל אחד וכל אחד לקח לו מורש כדרך שמדינה היתה צבם בהנבע לוקח לו מורש' ועם שאינו מדינה כ"כ. והנה עכשיו בא המחלוקת כי הבורר של החובע הוא פסול למורש של החובע. ולכן אין בהנבע הוזה לעמוד לפני הדיין של החובע. והחובע אומר שיקח לו מורש אחר כי לא יוכל לפסול דיין. והנבעת אומר אדרבה חובע יקח לו דיין אחר כי לא יוכל לפסול מורשע שלו:

תשובה
נרסיקן ריש זה בנדר זה פסול דיין זה על זה וזה פסול דיין זה על זה דברי ר' מאיר ומכמים אומרים איתיה בזמן שבוזיין ראה שהן קרובים או פסולים אבל אם היו כשרים או מומחים אין יכולים לפסול, שמש מיינה לזכוני עמאם אם היה הדיין החכם פסול לנצל דין דיכול לפסול. ונראה לדקדק דה"ה אם היו בנדרים פסולים ביחד דיכול כל אחד לפסול מהא דקאמרי רבנן בד"א בזמן שמביא ראה שם קרובים או פסולים וכו', ויש לדקדק אמאי

שאלות ותשובות הרמ"א קד קה

לדון בזה בורר וכל זמן שלא נכררו הדיינים יכולים לחזור בנס כפי הכמות ביד שיהיה לחזור. ואם קבלו קנין ונכררו הדיינים באופן שאינם יכולים לחזור מן הדיינים א"כ דיין כל אחד מסן הרי הוא כעדין על כן לא יוכל להתבצע לכבוד מורשה לפסול דיין של חבירו כי באופן זה הוסיף מהפגל דין של זה בורר דכל אחד יבכרו לו מורשה הפוסל דיין של חבירו ומאז פריך בגמרא ארבעי ר' מאיר דאמר זה פוסל דיינו של זה כל כמתייה לאפסולי דייניו כו' ש"מ דלא יוכל לפסלו בלא טענה וכה"ג הוי מלי לפסלו בלא טענה, וע"כ צריך להתבצע ליקח מורשה אחר מאחר שכבר נכררו הדיינים. ואם לא נכררו עדיין וצריך יכולים לחזור בו שיוכל התובע לומר לא ארון בזה בורר ויכול לתבוע לפני דיינים אבל לא יוכל להכריח להתבצע לעמוד לפני זה בורר שלו. וזה הכל"ל בשאלתכם. ונאום פשוה איסרלש מקראקא :

קה שלום רב

לגבירא רבא ויקירא הוסיק האלוף יפה דורש יפה מקיים כמח"כ ס' בירש ש"ן וכלל דלויס שלום רב. כבר נכתב בזמן קרוב ב' פעמים למעלות ו'אהובי כמח"כ ר' דוד. ס'א' שלחתי ליד שארן ר' משס פרייס. וסב' ע"י האלוף סר"ד מרדכי שהיה עמי ונחתי לו כתב ששי"ן לבס ולדעתי ויגיון ראיה לידכם ולכן אבא עכשיו בקצרה להשיב למעלתך על שאלתך אשר שאלת מחתי ע"י הכתב שהגיעני ע"י כמר אהלי טייזינג, הראשון אשר שאל מעלתו במרדכי בנתין עמיתו מודעה שכתב שס דבש סס"ח ומס שהסתיי וסכל הוא נכון אלא שמעלתו ניס מני דרך בהבנת טעם בהתיי ולכן אעלה על ספר החלוקים ויעים בהסתיי וחראה לך שהיה מוכרח כן: דע"י ג' חלוקים הם בעיני בטול מודעה לדעת סס"ח. קודם שזוהי לכופר לכבוד ולחתיים יוכל למסור מודעה על הנהיגה אבל לא על הטוב הגע מאחר שעדיין אינו בעולם ולא זוהי לכבוד ולחתיים, ואחר שזוהי לכבוד ולחתיים אינו יוכל לבטל שלא בפניהם לא גוף הגע ולא הנהיגה והכתיבם דלא אחת דבור ומבטל מה שזוהי לבס שלא בפניהם אבל בפניהם יוכל לבטל אפילו גוף הגע, ולאחר שהגע יוכל לבטל בפניהם אפילו שלא בפניהם אבל גוף הגע אינו יוכל לבטל כי אם בפניהם, ולכפי כתב סס"ח דמכתי בטול מהירה מודעה בגע כי חוששין שמה קודם שזוהי לכבוד מחר מודעה או לאחר שנגמר הכתיב הגע מחר מודעה שלא בפני עדים דלא הנהיגה דעלה ולא גוף הגע ולכן מכתי בטול מהירה מודעה. אבל אין לחוש שמה בטל גוף הגע, וזו לא היה מכתי בטול מהירה מודעה דלאו אין לחוש דהא אי אפשר לבטל גוף הגע כי אם בפני עדים עמקן וזו לא חלשי עדים וכו' וכל כ"ל" מבואר מדברי הסמ"ג והמדרשי שכן הוא דעת סס"ח. ועתה ראה שיפס בהתיי, כי החתיים כתב המרדכי ונראה לי דמאי למיאר דלאחר שנגמר לכופר לכבוד כו' עד אלמלא לאחר שאמר לבס לעשות אין יוכל לבטל שלא בפניהם ר"ל דאיו יוכל לבטל לא הנהיגה ולא גוף הגע שלא בפניהם, ובה אין אנו לריכיס כלל לבטול מודעי, וחזר ואמר ואם קודם שנגמר ביטול לפניהם כי עד אבל לאחר שנגמר הכתיב אין יוכל לבטל הגע עצמו אלא בפניהם אפי' שלא בפניהם אפילו לגירסא דגע גופה מי קא בטלי כו', כך בהסתיי וסוף חמת, וזה כי וזו עצמו החילוק בין שמבטלו קודם שנגמר לאחר שנגמר כי לאחר שנגמר יוכל לבטל הנהיגה שלא בפניהם אבל לא גוף הגע אפילו לחותו גירסא דגע גופה מי קא בטלי דעשתה דיוכל לבטל גוף הגע וזו לא הוי זועלי מסיירת מודעה ולכן קאמר דלא יוכל לבטל רק הנהיגה ובה מועיל ביטול מודעה. אבל קודם שנגמר לא מהכי ביטול מסיירות מודעה כלל דאי מחר שלא בפניהם אפילו הנהיגה אינה בעילה וא"כ בטול מודעה למס לי ואם עשה בפניהם לא עמי ביטול דהא הגע גופה בטל לחזו גירסא, וס'א'

אמאי נקט לשון רבים שסס קרובים או פסולים דהא המשנה דייקא ונראה בלשון יחיד כדקאמר בגמרא מרקתי דיינו של זה, דאף לומר דדוקא ר' מאיר קתני בלשון יחיד אבל רבנן לא דייקו בשבועס וקתני שסס קרובים וקאזי אבל הדיינים הכנררים דכל אחד יוכל לפסול דיין חבירו דהא קתני אינו יכול לפסול ואם רבנן אחרווייתו קאזי ה"ל למיתני אינם יכולים לפסול. אלא ש"מ דרבנן נקטו לשון יחיד וסא דקאמרו שסן קרובים או פסולים היינו שהדיינים ביחד הם קרובים או פסולים דהיינו שסס שונאים זה את זה דפסולים ביחד כדתייהא פרק זה בורר ולכן כה"ג כל אחד יוכל לפסול הדין של חבירו. ונראה דהא חלוקים בדבר וכל אחד רואה לדחות דיין חבירו ונראה דיד התבצע על העליונה והתובע נצטרך לברור לו דיין אחד כדי שיהיה את שלו דתק; דכתיב ליה כתיבא אזל לבי אחיא, ואת"ג דלענין לבית הועד קא אזילגא יפה כח התובע כדתייהא בתי"ב ואשר"י פרק זה בורר הוי מילי גבי דיינים דרטיין לכוף לעמוד לפניהם ולכן כח התובע עדיף מטעם עבד לזה לאיש מלוא, ומעטס זה כחז וימוקי יוסף ריש זה בורר דהתובע יוכל להסתלק בעירו מדיין אחד לחבירו משא"כ התבצע, אבל במקום זה בורר דיד התבצע כיד התובע, דיד התובע כמו עדיף בזה שיוחר הוא יוכל לדחות התובע ממה שירצה. התבצע את התבצע, ורואה לזה ממ"ג ס'א' דהא התבצע בורר לו דיין שאינו סגון כדי לשהת אלל דיין סגון פוסין אותו לדון בפני ג' או שיעבר לו דיין סגון עכ"ל. עינמא דבירר לו דיין שאינו סגון הא דיין סגון אע"פ שפסל דיינו של התובע כגון שסס קרובים או פסולים אין שומעין לו. ולא דמי להא דכתבו בהכות מיימוני פ"ד מהלכות סנהדרין דהא בירר התבצע כיד שידע עדות תובע דוחקת אותו לברור דיין אחד כדי שיהי יוכל להעיד דאחיי הסס דהתובע לא יוכל לנאזא עדים אחרים משא"כ גבי דיין דהתובע יוכל לברור לו דיין אחד כמו התבצע ומה ראינו לדחוק התבצע יוסר מן התובע אדרבה המוליא מחבירו עליו הראיה, ואחר שהתבאר זה ני"ל לדקדק בעיני המורשה. כתב סרמב"ן והביאו הטור ח"מ ס' ק"ג מורשה שהורשה שכתב דאין אפילו אם לא יואיל הסמני מיד התבצע כשרים הם קרוביו בין לעדות בין לדון כו' עד אבל מורשה שיש לו חלק במה שמוציא מן הסבב קרוביו פסולין הם בין לעדות בין לדון כו' עד וכן תבצע שיש לו עדים בפניעתו לא יבוא לדון עם המורשה בזמן שיש לו חלק בהפיעתו אם קרוב לבד כו', הרי קמן דהתבצע יוכל לדחות מורשה של התובע בעד עליו כהרשאה מכה עדים שלו וס"ה דהיי יוכל לדחות מכה בורר שלו אם רלוס לדון בזה בורר ולא אמרין דהוא יבכרו לו דיין אחד לעולם כח התבצע יפה בזה כמו כח התובע ולא יוכל להכריחו לדון בזה בורר כי אם לפני אחד שרוס בו, ואת"ג דבה"ג מיימוניות דלעיל כתב דהתבצע דריך לברור לו דיין אחד היינו אם רואה בזה בורר אבל נראה דאין יוכל לכוף בזה כי אין כופין לעמוד לפני זה בורר וסוף שפוט. אך הכמות ביד המורשה שלא לדון בזה בורר אלא לתבוע לפני ב"ד, ואף כי כבר נכררו הכנררים שאין יכולין לחזור בו נראה דבה"ג יכולין לחזור דכל כי ס"ג עטות הוי מידי דכוס אמי שבירר לו דיין שאינו סגון דכופין אותו לפני דיינים אחרים וס"ה כבאל אם המורשה של התובע הוא קרוב לדיין התבצע אם ידע התבצע מן המורשה תחילה ואפי"ה בירר לו דיין שסוף פסול למורשה ודאי דוחין אותו ואריך לברור דיין אחד דהוא קבל עליו המורשה, אבל אם בירר דיין תחילה ואח"כ לקח לו התובע המורשה יכול התבצע לומר לא ארון עם מורשה כדי שלא יפסל דיין שלי. כמו שכתב סרמב"ן ז"ל לענין עדים וס"ה לדיין שכבר נכרר. ונכררו דידן שהמורשה של התבצע פסול עם דיינו של התובע נראה עני דמיא סבי. ד"ל"ג דאיכה למיער מאחר שנתרלו

שאלות ותשובות הרמ"א קה קו

לאשמועינן אלא בענין כספים, אע"פ דאמרינן כדריא דאק
 לטס שמירס אלא בקרקע לא מיירי בכל מקום ובכל זמן
 אלא דוקא בימיס דהוי נפיש רמאי ולכן סלריכו שמירס
 גדולה יותר מדאי ואמרו דאין לטס שמירס רק בקרקע.
 אבל בזמן סוס אס שמין שמירס ראויה לפי מס שרגיל
 לשמור אה שלו פטור. ועל כל זס סכסיס הרמ"א וכתב דיש
 לסמוך אקבלתו ובדברי הרמב"ם דלעיל אלא דהרב ברללוגי
 וסרמ"א חדשו דאפילו בכספים דיעא הכי, ולזה הביא רמ"א
 מן הירושלמי כמו סמרדכי, ומה שלא הביא הטור סיוס דברי
 הירושלמי שסוה אס המקום רמאי לשמירס מבוחר ג"כ לפי
 דרך זס, כי הטור לא אחא לאשמועינן במקום סוהו אלא
 לאפקוי שלא לערך שמירס יותר מדאי כמו גבי כספים ולכן
 לא הולך לסיוס הירושלמי דאק אס נאמר שהירושלמי אק
 במקום שאינו רמאי לשמירס כ"ס שהרמ"א רכזה, אלא סמרדכי
 אחא לאשמועינן שרריכו שמירס ראויה הולך לאתויי סיוס
 דברי הירושלמי, ומהסחא מבוחר שאלתך אס יתמו זס הטומר
 במקום-הראוי לשמירס לפי המקום והזמן עס שלו כרי כוה
 פטור כי אדנאח דכרי ספקור אלו אע"פ שלא הינו
 נכיספ של אכניס. דכי במקום שאין לא עיספ על לב כמו
 יתחייב ע"כ באוכיס שריפס לא עילס על לב כמו
 שהארריך כזה בעל תרומת הדפן סוי של"ג פ"ט, ואס אין
 המקום ראוי לשמירס חייב לכ"ע אע"פ שהינו עס שלו, אך
 כזה יש לדקדק מחאר שהכיל אה שלו ולא הכיל אה ספקור
 אפשר דנקרא פושע. וכמו שכתבנו בכתבך ויפה דקדקת
 כזה לפי אע"ל אז מקרי פשיטס מחאר סביס יכול להכיל
 אס רמא אע"ל והולך להכיל ממונו השרף לו במקום אחר
 אין זס אינס. וראייה מדברי סרסב"א שכתב יומקוי יוסף
 פרק הפוליס (דף ק"ג) שכתב שלעולם שומר סכר חייב
 אפילו באונס סמניני לגופו כגון שאלכסו סיגה או אונס אחר
 בגופו עד שמיניע לגופו של פקדון תמש עכ"ל. ובגדון זס
 שגל לו באונס מקום אחר לא מקרי אונס מחאר שסיס
 יכול להכיל ולכן אינו דומה כלל להא דרועס שנכנס לעיר
 ובה ארי ודרסס או זאב וטרפס כו' דחלקו ספוסקוס אס
 נכנס שלא כרשוה כו' ואס נכנס כרשוה לעמדין אורו אס
 היה יכול להכיל לו. כגשר ארכת ככתבך, וככתב סזה
 מקרי נכנס כרשוה כו' כי זס אינו ר"ל כי סחס מיירי שהריע
 אונס כפקדון עלטו רק שנכנס קודם שיעד עס האונס ואז
 יש חילוק בין נכנס כרשוה או לא. אבל ככ"ג ססיס יכול
 להכיל אחר שהרס אונס ולא הכיל מקרי פושע, וראייה מהתשובת
 סחוס' במרדכי פרק השואל פ"ט במשעס דרלונין ששאל ספר
 דמשמון ושגרף כבנינו כו' דפסק סוס דאס היה יכול לטטר
 אחרים דחייב, כל שכן במקום דסיס יכול להכיל בעלשו דרוק
 עס. ולכן איני חסמס על מעלתו כמה שהכתב רמאי מפירש"י
 פרק הפועלים שיערס גבי דסיס לו לקדם כרועיס ובנקלות
 ועד כמה ער דרי ושרין וסיק מנינו ש"ש חייב
 כלאוסין ופירש"י דקא רמיח עליה לטטר אכסיס משלו
 ומרזן דסדר שקל מבעל בית אלמא אס כז לו שדס מוס
 קרוי אונס ולפי זס אס הכיל שלו אינו חייב עכ מעלתך.
 כי זסו מן סחימח דסחס אין ספסכר כוה האונס רק
 סעריפס מן סזאב וסדריכס מן כריי כוה האונס. ובהו סוה
 פטור מחאר שאינו יכול להכיל כריי שפיר אמחי רמיח עליו
 לטטר אחרים מחאר שפטור סוה ממונס כוה כלה סמרדכי
 אבל במקום דיוכל להכיל אק שיגייע לו הפסד גדול מי יאמר
 דמקרי אונס וככי אמרו זאב אינו אונס אפי' בשעת שהלחת
 זאבים כו' כדאיתא פרק המפקיד, אע"פ דבדולאי יוכל לגביע
 לו חק מוס בגופו כ"ס ממונו. לכן ר"ל שזכו מקרי פשיטס.
 ודו"ק במרדכי פרק השואל בחבוסה כ"ל גס פרק המפקיד
 בחבוסה סמתחלה רלונין שטען על שמשון שהלחתי ספר
 קדשים טו' כ"ס לפי דברי כ"י שכתב בס"ג ש"ג שאס נפלה
 דליקס בעיר ושרפו חפלים שסוה שומר סכר עליס אס

אס לאחר שנגמר סגס כעלו לפניהס דאינו מועיל ביטול
 מסירה מודעא דסח כגס גופייה בעל. ולזה אין אנו לריכוס
 לבטל מסירה מודעא רק משוס חשש שמה כענו לאחר
 שנגמר שלא כפניהס או שמה מסר ועדעת קודם שזוה לכתוב
 ובאלו ב' חלקוקס מועיל הכעול וזו דעת סה"ס והסמ"ג
 והמרדכי, אבל אס לא מגיסיס מה שהסירה לא היה נסין גירסח
 ספסיס כלל מה שקאמר אבל לאחר שנגמר שכתב ונחסס
 יכול לבטל הגט כפי עמלו שלא כפניהס כו', חדא דאס יכול
 לבטל הגט א"כ מהכי אה"כ כביטול יש וזו עיקר הקושיא
 של סה"ס ואס רלונו לומר כגמס שאמר יכול לבטל וכו'
 סנהיגה אבל לא גוף הגט א"כ אין נקשר מה שאמר אה"כ
 לגי' כגס גופייה מי קבטלי וכו'. ועוד דהלשון כוה דמוק
 לומר דסח דקאמר יכול לבטל הגט ר"ל סנהיגה, ולכן סנהיגה
 מה שהסירה אינו יכול לבטל גט עמלו אלא סנהיגה אפילו
 שלא כפניהס כו', אבל פשיטא כפניהס יוכל לבטל אפי' גוף
 כגט לאתרו גירסח דגע גופייה מי קח כעלי. ומעולם לא עלה
 על דעתיה מה שדקדקת מחאר שקאמר לעיל ואס קודם שנגמר
 כגט ביטול כפניהס אין מוטיל וכו' ורמיה לומר שדעתיה דוקא
 קודם שנגמר אבל לאחר שנגמר אפי' כפניהס לא יוכל לבטל,
 חלילה לי כי מי יאמר כלהס שכל זמן שלא נמסר הגט לידם
 שלא יוכל לבטלו לפי רחמס הגירסח עגל גופייה מי קח
 כעלי, אלא מה שקאמר קודם שיגמר הגט משוס רישא
 נקטיה דקאמר שלא יוכל לבטל כלוס שלא כפניהס ועלה
 קאי ואמר ואס קודם שיגמר יבטל כפניהס וכו', ור"ל דבארתו
 חלק לא שייכא כטול מסירה מודעא, או מלד שאינה לריכוס
 כגון אה ביטול שלא כפניהס או מלד שאינה מועיל כגון אס
 ביטול כפניהס אבל לאחר שנגמר מהכי כטול מסירה מודעא
 מכה כחושש שמה ביטול שלא כפניהס ואו סנהיגה כעלס ולא
 כגוף וכמו שכתבתי, ואין אנו לריכין מה שכתבנו שסחר מן
 ספסר ורמיה לסיגס ואס קודם שנגמר או לאחר שנגמר כו'
 דוק והסכת. ולדעתיה שיש לך סתקא תמש שכתבתי לי ולכן
 איני לריך להחזיר ארתו סדכריס לפיך כי בודאי זכריס
 וכתובס לפני מעלתו ולכן לא ככתבתי עליס רק סהתבוס
 וסוה מבוחר :

קו על

ססייה ששאל אחי מעלתך בדין שומר סכר
 ססייה ספקדון עס שלו ושגרף כבינס עס שלו
 וכויל דכריס אחרים שנחדר זס ססייה עס ואוחס חכנס לא
 הכיל אס חייב לשלס. וככתב דברי סמרדכי פרק המפקיד
 ודברי הטור סיומן לר"א וככתב שאין דעת סמרדכי וטור
 שון. ולכן סקפס מעלתו שסייחס הביאו רמאי מן הירושלמי
 מתקוס אחר אפי' שדעתן שוות כמו שהסרכת כפלפולך :
 אדרבוי דע כי לדעתיה דעס הטור דעת סמרדכי שון כזה שאף
 אס נתנו עס שלו אינו פטור רק אס המקום ראוי
 לשמירס מלד עמלו אלא ססמרדכי כהב כפירות וטור סחמו
 מתקוס סביחו ממונו מעלתו וגילס רוחו באוחס סיומן עמלו
 שכתב כחלוקת דברי סרמב"ם כלה מחלוקת ח"ל, כהב
 סרמב"ם כילד דרך כפוסריס כי עד שסומר ססייה ספקדון
 במקום שאינו ראוי לו ונגנס משס או נאכד אפי' נאכס תמש
 כגון נפל עליו דליקה ושגרף עליו כל סביח כרי זס פושע
 וחייב אפילו אס הייה ספקדון עס שלו אס המקום ראוי
 לשמירס כרי זס פטור ואס לאו חייב פ"כ. וככתב אה"כ
 ככסיס אין לטס שמירס אלא שפקדון כו' עד כזה סרב
 סרמב"מי ודאי כך סלכס כו' עד וככתב א"ח סרמב"ם ז"ל
 שרמאי לסמוך אקבלתו דכרי איסח בירושלמי אס נחסס במקום
 שרגיל להניח שלו פטור עכ"ל. וסשהא מחאר דכתב סחילה
 דברי סרמב"ם כלה מחלוקת וסס עמלן דברי אבי סערי
 ככתב סמרדכי פרק המפקיד אלא שדעתן כו' ולכן לא
 כהב דברי סרב סרמב"מי גבי דברי סרמב"ם ושיהא חולק
 עליו כי ודאי גס דברי סרמב"מי איק רק במקום כדראוי
 לשמירס ממונס דסייח כפניהס וכדומס לזס. ולא אסי

שאלות ותשובות הרמ"א קו קז

וללכת י"ש הם חרי מיני ולהכי פריך חנא חמי ייטב כי
 ר"ת מדה חסידות פירושו ללכת י"ש א"כ אמאי קאמר דעל
 מדה חסידות לא הוי פליגי רבנן משמע דר"ל דאין חוקר
 שמחוייב ללכת ידי שמים וזה חינו שיהי לנכון בני דילי-
 גבי מהותו הכונה שפטור מדכתיב זה משפט וגו' פטור
 אפילו ללכת ידי שמים ש"מ דאיכא למי' דפטור אפי' ללכת
 ידי שמים, ד"ל דשמייהו דכתיב זה אבל בשלמא לעולם
 ס"ל לר"ת דעת המקשן דליכא דפליגי לעיני ללכת ידי שמים
 א"כ לפי פירוש ר"ת חינו קשה כלל דלמה עביר חייב ללכת
 י"ש ודוליא חייבו של רבנן כעין חייבו של ר"א דהא לא קאמר
 ללא עני הוה בזהוהא שיהי ע"ה עשיר חייב כר"א, ומאחר כר"א
 חייב ממע קאמר א"כ ה"ס לרבנן חייב ממע קאמר משא"כ
 לפירושו הא' דר"א גופיה חייב ללכת י"ש קאמר. ולפי' יתיישב
 דקאמר לפי' ר"ת חנא חמי ייטב כי ולא ס"ל רק אי מדה
 חסידות אמאי פליגי רבנן אלא דקעץ דבני ר"א לדקדק
 מהם דחייב ללכת י"ש קאמר, וזה הפירוט הוא עיקר. ולפי'
 דלכא דהא דקאמר א"כ ה"ס דעל מדה חסידות לא הוי פליגי
 רבנן לא משום דאין חולק ע"י אלא משום דלא הוי דביהם
 במע שאלמו עני הוה בזהוהא שיהי חסידות לרבי ר"א
 ואפשר דאף ר"א ס"ל סברא זו דמי הוה בזהוהא שיהי חסידות
 חייב ללכת י"ש מכה מדה חסידות :

יודע בנידוד ששפרו פטור. דהוה אונס. והוא שלא יכול
 כה"ל לא על ידי עמלו ולא ע"י אחרים בשכר שנתן להם, אלא
 אלא אם אינו יודע בנידוד ששפרו רק שהיו בביתו ושכרף
 סביב, אם ירא להשבע ששפרו דשמתא נגנבו ע"י יוחס
 המחוייבים לנגוב כלים שבבתי קודם ששפרו חייב לשלם אלא
 אם אוחס כוחים או לעטים הם מחוייבים דלא יישבע ששפרו
 או נגנבו ע"י לעטים מחוייבים ופטור עכ"ל וכן מכל הלין
 כ"ל שיתחייב לעטים כפקדון זה. וזה כ"ל בשלמא כדרכך
 מחוץ כי הגיעני כחנן סמוך למי שחא והויה י"ג וכן גמרו
 משכח ניטין כמדרכי ולא הוה לי פלא להשיב עד עכשיו
 לעת ערב וס' י"ג וכן שפוא סמוך לחמ וכל העם ואמי
 פמסס פטורין בעסקי חנן. וע"כ יתן לך דברים אלו
 בקשרה לכן כי לא רציתי להמתין עד אחר ימי סתם כדי
 להשיב ע"י האוסעים מיד אחר חתם הליך גניזין :
הדבר השלישי בענין עסק ביש שהקרה ס' לפיך. לר' לי.
 והכס יתעלה יעלה חסרוך ממקום אחר והכס
 ככתבך שלא נקשה ממני להשיבך בענין הכסף ולכן הנחתי
 הדבר הכסף לעמות הפקודי. הודיעני עיקר ותחילת הדבר ומה
 פסקו בזהוהא ענין בק"ק פונגא ואם אוכל להועיל למעלתו
 גם בזהוהא ענין וכדומה לו מגדי לא יגדל. והיה זה שלום
 כחשקך וכחשק אוסףך משה אישרלש מקראקא :

יששאלת עוד פי' מכוונת פ"ק דעירובין (דף ע"ב)
 דנראה שבחזן תשובה מבפנים. דע האובי כי
 כגאון קאמר' וטעם מדרך-האמת בני הסוגיא. כי ביניהם
 בנ"ח ס' שס"ג ופירש בלשון שלא יתבאר הסוגיא כלל,
 כפרע שפירך החסם מהכא דהאר קטנה שפירש להאר גדולה
 כי לפי דברי כגאון קאמר' לא פריך מידי דלוחן גיפופין
 לא מקרי נראה שבחזן כלל דהא סס אחריי הכחול לפי דברי
 כגאון קאמר'. ועוד דכל שיטת החסום וכל דברי החסום
 לא יתיישבו ע"פ דבריו. וע"כ אין דבריו נכונים כסוגיא
 זו רק האמת כך הוא כי רש"י פי' נראה בחזן כחמה
 כנורה זו שכלתי עומד על הכחול לר' פנים של מבני
 ונראה שבחזן ולא מבפנים כי לר' הפנימיות
 ע"ד על הכחול ואינו נראה ואח"כ פירש נראה
 מבחזן כדרכך אחר שכלתי נראה מחוץ למבני אבל מ"מ עיקר
 כדרכי הוא נגד כמבני ולפניו וכמו שפי' בטולת הכונס מלך
 אחר כי דליתא בנגרש שפירוש נראה מבחזן וטעם מבפנים
 שדלש מלגמי הכמבי הוה עומד למחריו ר"ל אס עומד לפי המבוי
 כר"ל לאפוקי אפי' הוא עומד לאחורי המבוי ר"ל כנודו הכחוס
 דהיינו בפנים אז לא הוה רואה הכלי כנורה זו
 וסנה כדרכך זה הכלי עומד כנודו חזן, וס"ה אס
 הוה עומד לאחורי המבוי כזו דלך מהכני
 דוק ותשכח כדכרך זה יתיישב וכן כל הסוגיא
 ושעמעה דהכס ע"ש (דף י'): והנה מלחתי בחוס'
 ישינס שהיה מווייר כדכרך שכתבתי ולא כדברי כ"י :

קו שאלת פק הורע והלמיים (דף ק"ג) כר"ס
 חנא חמי ייטב וזה אמרת וכו' כהבו סוף
 הדבור ומפרש דס"ק חנא חמי ייטב לר"א ורבנן פליגי
 עליה וזה אמרת מדה חסידות כי דעל מדה חסידות לא
 הוי פליגי רבנן עכ"ל החוס'. ובאלת הילך מתורגמ קושיה
 החוס' שהקשו אימא עני פטור אפי' ללכת ידי שמים אבל
 עשיר חייב כמו שהקשו שם. ונראה דהחוס' לא הקשו אוחס
 קושיה רק לפירוט הראשון שהוכרחו לומר דמדה חסידות
 וללכת ידי שמים הם חרי מיני דאל"כ הוה קשה מאי מקשה
 חנא חמי ייטב כי הרי ייטב משמע ללכת ידי שמים כמו
 שהביאו שם רואה. וע"כ כהביתו לחזן שם כמו שחירלו שם
 ובזהוהא חירון הוכרחו לומר דמדה חסידות וללכת י"ש חרי
 מיני מינס ולכן הקשו שם. ומינס כמשך קשה דקאמר עממא
 דעני כו' ומאי קשה אימא עני פטור אפי' ללכת י"ש הא
 עשיר חייב, אבל לפי' ר"ת דפירש דקושייה חנא חמי ייטב
 שהקשו בענין אחר א"כ אין אלו מוכרחים לומר דללכת ידי
 שמים ומדה חסידות חרי מיני יינסו וי"ל דמדה חסידות
 דקאמר היינו ללכת ידי שמים הא עשיר חייב ללכת ידי
 שמים דהרי אס"ג דמשמי הכי, וקושייה החוס' לא הוה על
 המקשן מאי קשה ליה דוליא המקשן סוי ס"ד דישלם ר"ל
 כדתי ארס כמו שפירשו סס כנלמס כר"ס וכשיחזיר לביח
 ייטב אלא על הדמין הקשו הכי אמאי לא משמי הכי וזה לא
 קשה לפי' ר"ת רק לפירוט הראשון שהוכרחו לומר שמדה
 חסידות וללכת ידי שמים הוה חרי מיני מכה קושייה חנא
 חמי ייטב ודו"ק. ומ"מ הא דקאמר מדה חסידות ומקשה
 עליה חנא חמי ייטב ס"ל דקעץ מדה חסידות דלפי' ללכת
 י"ש פטור דלא מדה חסידות הוא דוקא ושמי הכי. אלא
 היחס כוונתו להויק אבל היכא כוונתו להויק חייב ללכת
 י"ש, ואש"כ דבמקשה מתוך מדה חסידות אהא דקאמר הא
 עשיר חייב ולשם הדיוק קאי אעשיר שכוונתו להויק מדקשה
 החוס' אימא עני פטור אף ללכת י"ש כו' ולא חירלו כמס
 שחירלו כראשונה גבי ר"א אי כאן חייב ללכת י"ש מכלל דאס
 אכלן והויק חייב לגמרי ש"מ דס"ל דהא דקאמר הא עשיר חייב
 מיירי ככוונתו להויק מ"מ ש"מ דהתוך הדיןך מדה חסידות
 שנו כאן מיירי בעשיר שאין כוונתו להויק, אלא דמ"מ קשה
 מאי דחוקיה דתתן דתוקי ליה הכי יימא עני פטור ללכת
 ידי שמים ועשיר חייב ללכת ידי שמים ולוקמי הדיוק
 בעשיר שכוונתו להויק, ועכ"פ כפירך הראשון פי' מדה חסידות

עוד הקשיה שם פ"ק דעירובין בשעמעה דלחמיה ותיק הוה
 ביבנה והוה מטער שהרן בקין פנים כו' ואמרו שם
 אביר רבינא חמי ארון ואבירטו ומס גמח כו' והקשיה לפירש"י
 ממ"א אס בל לעטר שהרן לגמרי בלא יימא כלל דומיא
 דגמח א"כ איכא למימר נבילס חוכיה דאינה מרבה עוממס
 ואפ"ה עממא, ואי בל ללמוד ששרן פטור מעוממא שרן
 דהיינו כבעדשה אבל בכזית יוכל להיות דמעממא כמו נבילה
 א"כ אמאי הויךר למילף מנחש הלא מנבילה עממא ויכל
 ללמוד דמס נבילה דמעממא כמבשא ואינה מעממא כבעדשס
 ק"ו שרן דליו עממא כמבשא כפירש"י האפוחת החסום, ויש
 לומר דכל ללמוד ק"ו זה לומר דלפי' דהתורס חתמס
 דהשרן מעממא מ"מ מעממא עוממא ככל מס דלפטר מחמר
 דמדינא הוה פטור לגמרי רק שמדשה בו הסדס שהוא עממא

שאלות ותשובות הרמ"א קז קח

לשא דכתב הרמ"א בשהבטוחו כלל ס"ח סי' י"א להשבע לשלם אע"פ שמדינה אינו חייב כופין אותו לקיים שבועתו וכן נראה דעת הריב"ש סימן שמ"ד דאע"ג דאין השבועה מקיים הקיין מ"מ ב"ד כופין אותו לקיים שבועתו וכ"כ בהרבה התבטוחו לענין קיין אשמכחא דמדבריי המרדכי פ' שור שנגח ד' ו' משמע על השבועה מקיימה אשמכחא אף ע"ג דלא קאם בלאו הכי וכן הוא בהגהות מיימוני פ"א

דסלכות מדינה, וכן נראה מסקנא מהר"ם פדווא"ה ח"א בהשבוטויו סי' נ' מ"מ נראה דשאני הסם דאין לו שום עונש אמינות לומר דאדעתא דכתיב נשבע מחמילא אבל כאן דודאי לא נשבע מחמילא לפדועו ב' פעמים וכל ס"ג אוליג אחר כוונת הסודר והבטוחו עדין עמי מהכי המוזכרים פרק הסודר מן הירק דאוליג בחד כוונת הסודר וס"ה אחר כוונת השבועה כי אין בין דבר לשבועה בדברים כאלו והם בכלל מה שאמרו בפ"ד דנדרים בבט שגדרי שנגות מותרים כך שבועה שנגות מותרים ואע"ג דנדרי שנגות לאו בבט"ג מייירי מ"מ חד עפמנא איתא למתא, וסוף פאטו לכל מנין: ועוד אפשר לפקפק בזה דהא לא שמענו שבועה מפיו אלא דהעדים כתבו בשטר ח"ת ו"ח וזה לא מקרי שבועה וכמו שפסק בהדיוט הריב"ש סי' שפ"ו ומר"ם פדווא"ה מסתפק בדבר בהשבוטויו ודבריו ללקחים מספר תרומת הדשן סי' שצ"ו שמתקב"ג ב"ז, ואע"ג דמר"ם כתב לענין אשמכחא דמהי אם כתוב בשטר שנגע ב"ד ש"ח דבר דמתארי סוף לעדים לכתוב שטר טוב כאלו זכר להם בפירוט דמיא וכדאי בהגהות מיימוני פ"א דהמריס מ"מ אפשר דלענין איסור שבועה לא מהכי כמו שחלקו האחרונים ואף אם היה נחשב לשבועה גמורה כבר נחבאר שאם ממון אין כאן שבועה אין כאן, וכן משמע בהדיוט ב"ח סי' שצ"ו. לכן ברור ופשוט דאף מי שנשבע בדעתו ב"ח ו"ש יוכל לטעון כל הטענות שהיה עושה אילו לא נשתעבד אף הוא יחוש לעלמו אם יודע בעלמו שדבריו אינן נכונים וכוונתו להשמיט מ"ב שאז נלכד ב"ח ו"ש ד' נוסף על איסור מדבר שטר דתקף שאסור לעשותו כן בלא שיעבוד שבועה וחרס והלך יודע אם לעקל או לעקלקלות. ואלו דא"כ מאי מהי אם שכתבין בשטרות ח"ת ו"ש ד' דכל זכר אינו אלא לשופרה דשטרי ולהוסיף עליו איסור כולל ואיסור מוסף אם לא יפרע מנלו חלל אינו מחוייב יותר משום זה, וגדולה מן כתב הרמ"א בהשבוטויו על המשבצד עלמו נגד מלוה שיוכל לשובעו דדימי כוחים דאין לו שיעבוד כולם ואסור לחבשו בדברי כוחים כלל אם לא שאינו רואה לניח לדייני ישראל, וכן כתב הר"ן בהשבוטויו סי' פ"א, וכן הוא המבט שפוט בעירנו, ואס"ם נסנו לכתבו בכל העניות כדי ליפוטו וס"ה בכל כיוצא בזה, ואנכי נראה לנו לומדים דאף מי שנשבע שיש לטופו דדימי כוחים אין לו רשות לדון בהעמס אלא אם לא ירשע הנשבע לדון בפני דייני ישראל וגם זה אחר ההתראה ברי"ב שדיק עליו גודא רבא כדאיתא פרק החובל, אבל קודם זה אסור לשום דיון לתת כן לרון בדדיי תוח"ס* ואין בעשיית דיון כלום בדבר זה וכמ"ה במהריק בהשבוטויו שורש א', מכל ס"ג נראה לי לרון במהותק שפולס בחלק אינליגיא בין הקיין כמר קלמן אוליג"ל מלך צהו האלמנה התבועת כחובעו עממים כמר שלמה קשיי"ל פר"ק אשר נשתעבד גדרה נעת שנשאל לבנו בעד כחובתה וחוספתה כחובתה נשתעבד ב"ח ו"ש ד' וגם כתב בעטרותיה הסם שיש לה רשות ללכת עמו לפני עש"כ ובעת מיתתו צוה כבאשר יאלמנה מביטו כרובי לה חמיה פנים יפות כי בהספה פניה בזיית חמיה ליהוה לזוטה ולא יכול אז לישא פניו נגדה והמשיכה תמיד בלך וזכר ומחר עד למקדוב לבש רוח אחרת זאמר שאינו רואה לשלם לה והרשה למכור קלמן הר"ל לדין עמו בפני עש"כ ועכשיו חזר בו ואומר שרצונו לדון עמו בדייני ישראל אף שאיפ רואה להוליא שום דבר מידו עד שכבר עטן עמה, וכמ"ה

אין לך בו אלא חידושו וע"כ הולך ללמוד מנחה ומדינה הים סודר לגמרי רק שסחורה עימאחו, א"כ וכל לומר שדמו אע"פ שהוא נכשרו אינו כעבדשה דממעט עומאחו כל מה דאפשר, ובוה אחי שפיר מה שפסקו החסו' מה הריפות הוא זכר לכתב שרן שמתאחו הסודר כי מ"מ למדים משם שדמו אינו כעבדשה:

עוד הקשיה פ"ס פ"ק דעירובין (דף י"ד) בשמעתא דים של שלמה דקאמר מגואי קא חשיב מ"ל דקרא מגואי קא חשיב דלמא מבראי קאי חשיב דהא קא פריך הסם מנ"מ. ו"ל דהנא לחומרא נקט דהא אי מבראי קא חשיב כו קולא עפי, אי נמי דע"פ הסם רבי חייל דקאמר דהים מחזיק ק"ן מקואות ומוכח לו שחשבו משעור מקום מוכרח שמגואי קא חשיב דבלאו הכי השבטון לא כו אהא שפיר:

קח גריסין פרק שור שנגח (מ"ו) אר"ג אמר רבא בר אבוב מנין שאין חקקין אלא לשובע החמילה

שנאמר מי בעל דברים יגש אליכם יגיש דבריו אליכם אמרי נכדעטא פעמים מחקקין לנחבט החמילה וס"ד דקא זילי בכסי עכ"ל בגמרא, ופירש"י כגון ראוהן חובע משמעון מהם שהייה לו בעדים או שטר ושמעון משיבו הפסח משלי בחזקו לי מה שפסחתי או עשעון היה בידך ונפחת מדמיו חקקין לעענה החובע החמילה ומוליאנה ממנה משמעון ואח"כ מחקקין לעענה שמעון לזון על המטבח והתפיסה ואי זילי נכסיה שיש כאן הגרים שיקוסו בדמים יקרים ומחר ילכו להם או שיקרקעו וזוה פ"ה תביעו זו שרואים אותו דחוק ואם יזילי לו תפיסו או משכנו ימכרו וישלם לו מהם חקקין לו חמילה עכ"ל. והבנו הסו"ס ופ"ה סי"ד אם יש להטבח עדים מוכנים או עושן שזיבא עדים חוק שלשים יום שהבט ראוהן משלו למש יגבש ראוהן החמילה והלא אם שאל שלבים יום לפדוע חזבו ונחמיה לו שהוא זמן ב"ד ואם שמעון אומר שזיבא עדים לאחר שלשים יום אפי' בלא קרא נמי לא היינו שומעין לו ואפילו זיילי נכסיה דלכוו אם אומר שלחור שנה או נחמיה יבא עדים מי שומעין לו כלל, וי"ל כגון בשמטון אומר פלוני ופלוני בשעת המשעס כו יודעים שדבריו כן הוא ואינו יודעים שהוא אומר אמת שהיו בשעת המשעס ואי לאו קרא ה"א שראוי להמתין להם אפילו סופן לבוא לזמן מרובה עכ"ל. וכתב שם הרמ"א פירושים אחרים וכתב לבסוף וכל כונו פירושים בלקי אליגא דסלכתא דכברות גדולות סס. משמעון מפירש"י והסו"ס דלפעמים מחקקין לשובע החמילה ולפעמים לנחבט החמילה כפי ראות עיני הדיון, כי אם נראה לדיון שבעתה נאחבט יש להם רגליה וזיילי נכסיה משום זה מחקקין לנחבט החמילה ואם לאו דלא זיל נכסיה או שגראה לדיינים שאינן אלא הטענות ודחיות פשיטא שאין שומעין לו אפילו זיילי נכסיה וכמו שהבנו הסו"ס אע"פ אומר שלאחר שנה וכו', ומאחר שהדיין לדין לפוטו בזה למראה עיניו וכפי אמינות ענתה הנחבט או דחיותו אם הם דברים שלא נחמו לכתוב באיך ומה מחקקין לשובע או לנחבט או הדיון משכחה לפי טעניו ואם נראה לדיינים שהדין עבט הנחבט מכה שזיילי נכסיה או שאיח חובע רק זמן ב"ד כ"ל דאיו מוזיק לו כמה ששעבד עלתו ב"ח ו"ש ד' לשלם דאדעתא דכתיב לא קבל. וכן כתב הרשב"א בהשבע סימן תשע"ה על מי שנשבע לחבירו לשלם לו לזמן וסעיף המעטעב בייחסי פבור השבועתו דלא נכבט לו אלא כל זמן שחייב לשלם שאליו מחל לו את חובו אף חובו שבועה עליו וכו', וכן כתב בהשבוטויו סימן אל"ף ק"י דאע"ג דנשבע לשלם א"ל לשלם לו עד שתחזיר לו שטר דאם ממון אין כאן שבועה אין כאן כ"ל. וה"ס בבב"א לא מלה השבועה והמסר אלא כל עוד המחוייב לו לשלם אבל אם כבר פרעו לו שפטרו יגמר מכה איהם טענה אמינות הארית בימי ב"ד ודאי יבטל מכה שבועתו ג"כ, ולא דמי

* כבר הערה שגמון הוא הכל דין בערכאות ואין רשות לדייני ישראל לדין דייני ממונת ודינא דמלכותא דינא: קלמן

שאלות ותשובות הרמ"א קח קט

קלמן פוען מאד בחו שחלמה ישלם לה בכחובה והחוספת כמו שפחעבר ויכיר מעליו עונת הכרס והשבעה ואח"כ יעטון עמו מה שיראה . ומקצת המורים הכרו בכמר שלמה שישלם לאלמנה הג"ל ואם לא הרשו לכמר קלמן נילך לפני בע"כ , ע"כ הלמנה העטונה אשר הובלו לפני : והנה כבר נחבאר ע"י הג"ל שזקקין לחובת החילה ונבדון זה האלמנה היא החובתה החילה , אמנם מיוחד לכל משכיל דזו לא מיירי אלא כב' אהבנו מורה לחובת רק שאורז שיש לו טענות אחרות שחייב לו ממקום אחר וכמו שפירש"י הג"ל אבל אם נהבנו אומר שיש לו שום טענה נגד הסטור והשעבוד שחייב לו בזה לא שייך כלל לומר דניח דזקקין לחובת החילה כי מי יודע אן נקרא זה החובת מדינה או לא ולכן פשיטא דלי אפשר לדון בדבר בלי שמיעת טענת אהבנו כי' החורס אמרה שמוע בין אחיכם . ואף כי זה דבר פשוט וכול ללמוד מדרכי השי" כי כל דרכיו משפט ודרכיו דרכי נועם ונחיתותיו שלום החיל בחדם לשאל מי הויד לך כי ערוס אהם , וכן לקין אמר לו אי סבל אחיך כדי לשמוע טענותיו ק"ו להדיעו , ובה דברו ר"ל ממה שחאמר ארדה נא וארח"ל לימד לדיינים שלא ידונו עד שישמעו ויבינו ומינה כי אף בדבר שברור לדין שיתחייב הנהבנו ע"כ לדין לשמוע טענותיו החילה , ואע"פ דאמרין עבד איש דניח לנפשיה כדאיחא פרק המינה היינו אם יוכל להחזיק בשלו ולומר שלי אני וכול אבל בכה"ג לא שייך למימד דליתא זה את שלו עד ששמע טענותיו מאחר שחומר שיש לו טענות לפטור עלמו ממה שפחעבר ואדרבה הוא אומר קום לי דבדינא קא עבדינא להחזיק במה שתחת ידי והוא עבד דניח לנפשיה , ולכן ע"כ לא נוכל לדון עד כי עד אליהם יבוא דבר שיהיה וישמעו עם מי הדין ואע"פ דהנן פרק מי שהיה נשוי לאלמנה בין מן האירוסין בין הנישואין מוכתה שלא בב"ד ואפילו רש"י פליגי בהם לא פליגי אלא על האלמנה מן האירוסין אבל לא על האלמנה מן הנישואין מ"מ דוקא מנידת נכסים שאין אדם מוחזק בהם ובידה למכרן אבל במקום שהיא פאה לאפקועי מאחרים ודאי לריכים לטעון בב"ד חטילה . ועוד מדאמרין פרק הכותב (דף פ"ד) מי שמת ובתה אשה וב"ד ויורשין וכו' לו פקדון וכו' זה מזהו ביד אחרים רבי טרפון אומר יתנו לכושל שבהן רבי עקיבא אומר אין מרחמין בדין אלא יתנו ליורשין שכולן יריבין שבושע ואין היורשין יריבין שבושע וכו' . ובגמרא מתי לכושל וכו' עד רבי יוחנן אומר לחכונת אשה משום חנינה וכו' ואי הוי מחוייביים לשלם לאשה בלא טענה אפילו לא קאמר האי טעמה אומר שאמר ר"ע שכולן יריבין שבושע וכו' וזהו הוי אשה עדיפא מכולהו דאפילו יורשין ודאי יריבין למטען עם הלוה או הנפקד כמו שנהבאר לעיל . וא"ל דשמה טעם הוא משום חנינה וא"כ הולרך לומר העטם ממש חנינה . דהא אף אם היה אומר העטם משום דאיסר לריכה למטען היה לדין לטעם זה . דזה אינו כי לפי העטם שאינה לריכה למטען הוי מלי למימר טעמא דאין אדם רואה שחבובה אשתו בב"ד וכמו שאמר על הכיחא ממהה דמוכרתה שלא בב"ד אלא ש"מ דעכ"פ לריכה למטען כמו שאר ב"ח . ועוד דערב נכתובס אינו אלא כשאר ב"ח דלגבי דרידה אם שייך לומר לא מישא חנינה ולא כשאר שאין אדם רואה שחבובה אשתו וכל זה פשוט ע"כ . עכ"פ לריכה האלמנה לחובת לכמר שלמה לדין ואף כי הוה לקשות במה שעבר על לכו דריבן במה שהמשיך האלמנה בלך וסוף ומחר אהן ובלבד דוח אחרת מ מ אין לך דבר שעומד בפני הדין א"כ רואה לקבל מה שפסקו עליו הלא האליהם בישראל לשפוט על כולו ואם פשע נגד האלמנה במה שעבר יתקן להבא . אמנם אם שמעו ב"ד כבר טענותיהם או שישמעו טענותיהם יפסקו הדין ביניהם וסדין יקוב הכר אם יש תמשהו בעטונה כמר שלמה לפטור עלמו משעבודו או לא ואם יתחייב בעטותיו רק שפוען עליהם ממקום אחר

שחייבת לו ג"כ כבר נגלה ג"כ דניח מדין חקקין לחובת חטילה שהבאחי . ואף כי ידעתי כי הגדולים שיודו בנייהם אינן יריבין לא לגמרא דידו ולא לסבדא דידו מ"מ כדי להויתא כוונתי באהרונה הנמתי כל חלקי הסודר , וכבר נחבאר לעיל לדעתי שאין מעלה ומוריד בזה מה שפחעבר עלמו בח"ח ובש"ד רק שהוא יחוש לנפשו וכן כוונתו לעקלקלות ולהטחניה בעטונתו , ובהו אפי' אם האלמנה להחמיר על כמר שלמה ולגזור חרם ירידו ושמהא"ה שתך שלשים יום מומן התרחת האלמנה בכמר שלמה שידון עמה לפני ב"ד הממועט ידון עמה ולא ימשיכה עוד בתחלת ממשכה מהלה לב ומדיבת עינים רק הוא ימליא עלמו לדון עמה שיהא נמר לדבר זה אף שהשליש יום מיום התרחתו ולא יפסק עוד כספק חרם שקשר עלמו לו וכבר אמרו שאפילו עסק יודו לדין סתרה ולזה היו עלמותיו של יהודה מגולגלים כמו שדרשו בוחק ליתוסר וכו' , על כן הוא מחייב להמליא עלמו לדבר זה כדי שהעמוד האלמנה על מקומה בשלום , והכי דייקין ליה ולכל אלמנה כותיה , אמנם אם ימשיכה עוד בעטנת רשעות ובהטעות כד' שלא היא נמר לדבר זה אף שלשים יום ימלדו יבנר , מוסף על הנח"ס הג"ל שיהיה כרוכה בלארזו הנני מוכן ומומן להכניס עם אוחן שנתה רשות לכמר קלמן לחבוב אוחו בע"כ"ו ולהויתא את של האלמנה מיד חמיה שלא בעובתו ואיכו דאשכיד אשפיה , גם יתחייב כל הולאות והיזקות שגייע לאלמנה או בתי כחה ע"י זה כדין המחבוב וכמ"ס הרא"ש כלל ע"ג סייג ג' שפאחר במכריח להכריחו ע"י כותים מחוייב לו כל הולאותיו , ואע"פ דכתבובת הריב"ש סי' תע"ה לא משמע בן אהו אין לנו אלא דברי הרא"ש וכמ"ס הגאון קהר"י דהכי מהבבבא , ועוד דגם הריב"ש לא קאמר אלא אם הולך מעלמו בעש"כ אפי"ן שברין עשה ס"ל דלין מחוייב לו כל הולאות בזה אהל ברשות ב"ד שפיטא דיש כח ביד ב"ד להפקיד ממונו* ושיתחייב לו הולאות והיזקות , אבל ראויה לחד מן החכמים שהתיר בכמר שלמה שאם יעבד המעות אלו יתחייב ליהן לדין ופירוח וסוף תמוה בעיני הסכריו ליהן ריבית בעל כרחו , ואולי נזונת המורה בדרך קנס דניח המרווח שפקדון לפי דעת קלח הפוכים אך כי אין כאלן קאמו , אמנם הג"ל הוא מה שכתבתי . אך אמנם כל זמן שלא יכרע כמר שלמה לדון לפני דייני ישראל ולא ימשיך האלמנה יומר איני רואה שיהא רשות לכמר קלמן לילך בעש"כ מטעמיה שנתבאר , וכדי שלא יהיה פתחון פה עוד לבעלי הדין לחוקר אומר שיבוא לפני הב"ד כממועט לשפוט ואם לא יתפסרו אהו או עם זה וכו' וכו' וכו' לו אחד זה יבדור לו אחד וחס יבדור עוד שלישי בנייהם כדי שיהא נמר וכוף אף שלשים יום מיום התרחת האלמנה או סבה מכחה בכמר שלמה , וכו' הג"ל דין אמת . ואלם משה

אישראל בקראקא :

קט דבר מטעם שהיה כך היה , יעקב מה והינה אלמנתו להא וכו' בנייהם ראוין ושמוען שהיו בני ע"י ו"ו שנים והיא קיהה אהר עם בנייהם ונכתב על שם האלמנה בפירוש עם בנייהם בזהה כי לא פירש שהיה חוץ השטר והספק , אח"כ בזה בנייהם הג"ל נשאו נשים ונכנסו בגדלות וירדו מנכסיהם ומה שבתין הבית מלאו זרע קיימא ולראוין היו בנייהם הגדולים חנוך ופלוה נשאו נשים ונחטבקו בסחורה ועבדו והללוהו והיו דדים בבית אביהם ובבית אם אביהם כלם יחד , אח"כ נגדו לראוין עוד ג' בנים וכמה שנים לפני מותו היו חלוקים בעסקים מאביהם ראוין הג"ל , אח"כ בלו הגושים לבנות הבית מראוין בחובס וכבר נפסק הדין כך ולקחו הגושים הבית לחקקה ע"י הוואזני* נכסו ו אח"כ בלו חנוך ופלוה ופירשו ר"ן וכו' לבקשת אם אביהם ולבקשת אמה ואביהם שיקחו הס בבית לחקקה ומיד הגושים פנקסו המבאר במקום שנכתב חובס שמה נהו כל כחה וזוהיה שהיה להם על בית הג"ל לחנוך

*) נכתב נאמר כ"ו ע"פ דינא דמזכותא ודינא דמלכותא דינא : ופלוה

שאלות ותשובות הרמ"א קט

ופלוג כ"ל, גם לאה אם אביהם נתנה במתנה גמורה ומלמדה חלקה מן הבית וחזר כ"ל לחנוך ופלוה כ"ל, ושלח יסא לבוס אדם בעולם שום זכות בחזר כ"ל מכחה כן איש כברי אז שאר יורשים כלל ונכתב שם בספר המגזר, עוד נושה אחר זאל לקחת בית כ"ל בסיחה בידו בער מלא וגדוש מלאה כ"ל ומאחה ראובן כ"ל וסדר מבעלה ראובן והסך היה שבעים זכובים ודינו יאל שילקה הבית לחוקהו אח"כ על בקשת זקניהם מרת לאה ואמס אזובים פרטו סך זס והבוסה כתב לסס כל כמו זכותו וחוקתו בניחו כ"ל, אח"כ הלך אביהם לאחר כמה שנים וכתב לחנוך ופלוה בניו שער מזירה על בניו כ"ל שמכר להם בית כ"ל כסך ב' מלאות זכובים והמותר הוא נותן להם במתנה גמורה, וברבו שפני מזירה כותבין למותר שזויו שער מתנה כדי שלא יוגלו בעלי המיזר לסלקו בסך קנייתו כי יעמנו תשלמו לנו גם המתנה וזס ידוע. וכנס בחיי אביהם בנו אחים כ"ל בניינים בחזר כ"ל גם חוקו זרק הבית כ"ל גם חמיד פרטו מם מהבית וכל הנהוג לפרוע מן הבחים רק אביהם ובני ביתו היו דרים אלליהם בשכר מעך ג' שנים וזמה פפמי כזא אח"כ הטושים לקחת בפני הסעמז"י וסרששים ואחים כ"ל מיחו בדבר באמרם שהבית שלהם זדנו שהמתנה קיימת רק חוב שקדמה למתנה דנו להם ונכתב בפנקס השופט של יסודים וסרששים ואביהם חי ו' או ז' שנים אחר מזירה כ"ל ואין פולס פס וזודד כנף לחוק על המתנה ומזירה כ"ל, וקודם מוח אביהם שנס פחות אז יומר מם חנוך בנו וכמה יתומים קטינים ואח"כ מח אביהם ושנס אחר מוח אביהם בחחה אלמנת חנוך לגבות כהובתה ופלוה כ"ל עשה עם יתומי חנוך ואלמנתו ואפסירפוסם שלכן חלוקה מפורסמת גם חלקו בית כ"ל בפני אחם אלמנת ראובן ונכתב בשער חלוקה ונחתמו על שער הלוקה אנשים מפורסמים והפקידו שער סהול ביד ש"ך ק"ק חשלים, אח"כ בנה פלוה כ"ל עם יתומי אחיו בנייחכ בחילוק מהליות ואין מוחס וחזקו בזיח זס אחר מוח אביהם וחקיהם במתס קודם לאביהם ג' שנים וסחיק אח"כ שוד ו' או ז' שנים רק איהם סיחה ג"כ דרס בזהויה בית גם ג' הוים הכתריים סיה דרס שם גבזירות והמיד היו דחוכי מפני יתומי חנוך ומפני פלוה וביחו רק חדרים מיוהדים סיו להם במקוב אשר לא נהתמשו שמה פלוה כ"ל יסומי חנוך ז"ל. וכנס אחר מוח ראובן קרוב לשבע שנים בעבשה אחם על כהובתה ורלחה לגבות בית כ"ל בכהובתה ובמזוניהם גם ג' אחים בניה הכתריים תבעו חלקים מאחר וביה כ"ל נכתבם ספורסמים והמכירה בעלם בסיוח שבעש בעש"כ ולא נכתב בפנקס המקוס אשר שמה סיה לקיות כחוב אחם סיה בז מעש, גם עזנין שמתנה סוקיה מרת לאה ז"ל אינה כלום כסולל ואין כשבעת כהובתה בידכם וסיה סיהה וסותה בתוך סיה, גם עזנין סכל סיה דרך כהובתה סן מהזיכה סן מהזיכה ומטולס לא פרטו דבר מכלס רק מכל אביהם גם עזנין שאין חוקה למתנה סככה רק שנס אחם. וכנס פלוה כ"ל יסומי חנוך סביבו מתנה זקניהם לאה נכתבה צמקוס בדרך הדנה מישראל לכחוב שמה כשהיירינים אינם מהיזכ לכחוב בפנקסם לסיסם מח וכלן סיהה סיהים בהמום סככות וכתב נכס בסך ידוב ומפני כך לא יחוו לכחוב, גם בפנקס המגזר סיה נכתב איזה חוב סביהם סיה חייב כולרנס זקניהם לכחוב שמה לידע ולהודיע שאין לבנס בהלק היירס כלום, אבל סמתה גמורה וחלופה סהילקה בפירוש כל שאר יורשים, וזכ לא כתבה סמתה: לכל ס' בני ראובן אלא למתנה גמורה נהסרעוה כמתעוה סמר סמתה וזי לאו דעבדו חנוך ופלוה לה ייח נפסס לא סיה עבדס. ואשר לא נתנה בפנקס השופט של יסודים כי לא סיה שם ססעמז"י בעת ססס"כ סוואולז"ד סיה רחוק ולא סם לסעמיד וסיוסדים

סיו מחוייבים לעמוד לפני המגזר כהוג ובראש שנס חותם אביהם וגיבויים סיה לפני פנקס המגזר, ואשר לומרים שזקניהם לא נשבעה בסיחם שזה ס' שנה שזקניהם הבית מי ידע אם נשבעה אם לא ועוד אולי לא קחה בית כ"ל רק לאחר שמתלו לה בנייה שכיו גדולים על כהובתה או אולי מליחה מלאה או ירושה מזכיה זקניהם בהם הבית או אמרם בפני ז"ר שאינה דורס ליון מנכסי בעלם ותמה שמרונים יסא שלס ונחעסקה בקנין מכסיהם שאין לרץ לזס נכסיהם שסיחה משלמת כסוף ומסריות קחה כי ססך סיה מועט י"ח מרק והשער מוחס כך כסולל שנכתב על שמה בפירוש ועל שם בנייה בסחם אולי סיה סכל שלס ולסופרל דשטרל כהבס שנקחה עם בנייה ושער מזירה יס' לו כח לעולם כי אין זס שבעוד שרייכים לחדשו מדד שנס ככס'. ועוד אחם סיה שעת סכושר אח"כ קניינו בעת סהיה זקניהם מעולם לא ערערה ע"ז חדרכס כשדניו כשער המתנה בפני הרששים וסשופט סיהס זקניהם כחיים וקיימה סמתנה גם בפנייהם ונכתב סכל בפנקס השופט וסרששים, וע"ד חלק אבינו ז"ל שסיה לו בחזר כ"ל אבינו ואמנו ראו שהטושים בלא לקחת בית כ"ל לחוקתם ואם לא סיהו פורעים בעדס סיה בית כ"ל משחקי בידס וסוב לא סיו יסילים להזיחו מתחת ידס אמרו לנו כבקשש תשלמו וקו הבית לחוקתם ככל לופן סיוסר ונלווח ואח"כ גם אלו נעשה לכס שער מזירה ככל לופן הסועיל על פי הדברים סלחלם שלמנו אח"כ סלכס זקניהם לאה ואמנו ואבינו וזיו לכחוב בפנקס סעריים שסס מכרו לנו בית כ"ל וסעירינים קבלו כודלחה ולקחו סכרס כהוג רק מיחו כסופר לכחוב עד שיקבלו מהבית ססך מם שסשעבד להם אבינו ולא רזינו ליון וסס עוד סיוס רזינים סעירינים לכחוב אחם נתן שער שיעבדום ואח"כ סלך אבינו לפני שופט סיוסודים ולפני סרששים י סדה נחסס מהסוואולז"ד לכחוב כ"ד לפני פנקס שופט סיוסודים כהוג כשאר קולות וזוס לכחוב לנו שער מזירה על בית כ"ל על כך ב' מלות זכובים וסמותר כהורת מתכס ושאלן לשאר יורשין בו כלום וסלך כוואולז"י שמה אלו הבית ולא מיהמה אמנו שוס דבר וסכסימה למעשה אבינו ודי סיה לנו בזס כי לא רזינו לבזוחה בפני כשופט וסרששים, חלל סלחמם קנינו מסיסם ככל לופן הסועיל וכחוקנו כדקו והמיד סיהה אמנו ואחים דחוס מפנינו ככל השמיש סיה דק אחס חדרים יסדנו לכס מרלונו סטוב עד זמן שיעלה על רוחנו להזיחם מן הבית וכמה פעמים רזיו לגרשם ולמה סתקול כל סהינס סללו אחם לא סיהס מתנה ומזירה סלל או אפסר לקבל דברים כאלו אם לא סיהה מתנה גמורה ומזירה גמורה וחלופה כפי שטרותינו וכחזר עם בניינו סס שלנו מכל וכל, עכ"ל עטוסיסם :

תשובה

האלמנה וסיתומים ולכן איני לרץ לחשב ככל חלקי סכותר ססופלס לדעתי צטענוסיסם כאשר מרחה מוחך ססשוכס שהכביב מעלתו על הרבס חילוקים שלא סעלו צטענוסיחין כרששוה, וכן איני אלך בדרך מעלתו להשיב על רשבוך רלכוון ועל אחיון אחיון: פשוט סול לכל מסיין כסחלילה סיו לבני ראובן סמחיקים בבית שטעזון על סיהם כי מחזר שפרטו בני י' זכובים לבצע חוב של ראובן גם ס' זכובים שסיחם ג"כ אלה ראובן סמערערה עכשיו על סיה חייבה אח"כ כל זכות סיהם לב"ח על סיה סול לבני ראובן סמחיקים בבית, כפרס מחזר סב"ח כ"ל נחוו חוקתן וכתן בפני כמכפס לבני ראובן כ"ל, ומה שטעס עשו ברלון גפרכ ססקבלתי דחורר וגוסה מן סלוס כמכתב פרק גס פסוט, ועל זס אין ערערה לדעתי שיאמר שטררוך סללמס מסי חף אחם קדס שער כחונקס לפרשן בני ראובן למוסיס כ"ל, ואף אחם רלכוון לוס אחר כשנלח סמאחר דרלכוון כולרך לפרוע וגבו עמנו סיהם בעש"כ וזל לא סיהס סללמס יסולס

סיה דרך כהובתה סן מהזיכה סן מהזיכה ומטולס לא פרטו דבר מכלס רק מכל אביהם גם עזנין שאין חוקה למתנה סככה רק שנס אחם. וכנס פלוה כ"ל יסומי חנוך סביבו מתנה זקניהם לאה נכתבה צמקוס בדרך הדנה מישראל לכחוב שמה כשהיירינים אינם מהיזכ לכחוב בפנקסם לסיסם מח וכלן סיהה סיהים בהמום סככות וכתב נכס בסך ידוב ומפני כך לא יחוו לכחוב, גם בפנקס המגזר סיה נכתב איזה חוב סביהם סיה חייב כולרנס זקניהם לכחוב שמה לידע ולהודיע שאין לבנס בהלק היירס כלום, אבל סמתה גמורה וחלופה סהילקה בפירוש כל שאר יורשים, וזכ לא כתבה סמתה: לכל ס' בני ראובן אלא למתנה גמורה נהסרעוה כמתעוה סמר סמתה וזי לאו דעבדו חנוך ופלוה לה ייח נפסס לא סיה עבדס. ואשר לא נתנה בפנקס השופט של יסודים כי לא סיה שם ססעמז"י בעת ססס"כ סוואולז"ד סיה רחוק ולא סם לסעמיד וסיוסדים

שאלות ותשובות הרמ"א קט

דמלכותא דינא כלל הדברים אלו ואין לפקקו ב... אבל אם
 שבה מלכו ראה לו שיהיו לכבוד כל הכתובים במשפט
 ע"כ היו ראים דמ"מ המהנה בעלמא יכולה להיות נכדי
 ישראל ולרין בה עיניו מלכו חלף שפיקר הראים יהיה נכדי
 במשפט. ומה שכתב מלכו שפיקר חמרה חזקו וקנו ע"י
 הוואו"י זה אינו נמלא בעטנות ואף אם נמלא לא היה עדיף
 שלוח של עש"כ מן עמון ואם שער בלגן אינו מועיל גם
 חזקתן וקנין אינו כלום דלא עדיף השוער מן השופט שהוא
 עיקר הקנין אלא שרעה בכל מהני מכה המהנה ומכה
 דינא דמלכותא, אם לא שמשפט המלכות היה שכל בית שלא
 נכתב לפני משפט היודים לא יהיה קיים כי אז יתחלף
 הדין לבעל המהנה מכה דינא דמלכותא דמחזר שכתב בפקס
 המהנה קיימת מכה דינא דמלכותא דמחזר שכתב בפקס
 אולם שרעה מה לי הכ"ח דה"ח דה"ח שרירות מקפידים
 בזה לפי הרמ"א, ודבר זה מ"ל חקירה בעיני המשפט כי
 לפי ה"ל וכו' היחד שהכל חלי בו, כי אם היה המהנה
 והמכירה קיימת שוב אין לפקק אחריכם אבל אילו המהנה
 והמכירה אין קיימים מלך עמון ח"כ ג"כ כל החוקות
 והעניינים שגעו אח"כ כולם נכחו על עיניו וכל החוקות הלוא
 עממם עיניה מחזר שכלם נכחו על יסוד רשעו ופטרות
 בעלים וכמו שכתב מדברי הפוסקים ליעיל דהבא לידון
 בשער ובחוק והנבעל השער כגון במלך השער מושיף גם
 החוקה בעלם וכו' נדון זה, וכן מה שדנו אח"כ הע"כ
 אינו כלום מעטם זה וכמ"ש ה"ח פ"ק דגיטין במשנה כז
 עמנו ו"ל, שער העבשה על פירת הבית לפני הטרסה
 ואח"כ דנו הע"כ על פי שער והעמידו סקונה בבית אינו
 כלום מחזר בהשער חספה בעלמא הוא ע"ל, ולכן על
 דמיון לריכס לדון בכלן בעיני השערות אם הם קיימים
 מחזר דמדינות אלו המהנה הוא לכבוד כל הכתובים לפני
 המשפט הן מהנה הן הלוואות הן שחר עניים. ומכל מקום
 אפשר ללמד עוד בכלן זכות הבנים שאפשר שמהנה סקונה
 סיסה בדרך סילוק בעלמא דמחזר דהואו"י כגון גבו הבית
 מכה חזק ר"ן וזכירה וואפשר נחלע לבית הבית בחזק
 והבנים פשוט ל"ח ה"ח ה"ח ה"ח זכות לבית ומחלע לבית
 הבית ג"כ וכן משפט קנה הפחלם וא"כ מתנת סקונה לא
 יסוס רק סלוק בעלמא שאין לו"ס עוד על הבית
 וסלוק כזו ודאי מהני לפני עש"כ דכל דבר דהואו"י ריך קנין
 הוי כסולא וממנו ואשילו הודא"ס כמ"ג מהני כמו שכתב
 בדברי הפוסקים שבי"ח מעלתך בזה. אך מחזר שלא אוכל
 לדעת חזק בעיני הגבירה של ב"ח ולשון מתנת סקונה לא
 ארד לדון בזה כדי שלא ילמדו מחזר דברי לשקר, אך
 מעטם הראשון ה"ל פשוט דמתנתה והמכירה קיים. כל זה
 יש לדקוק במתנת סקונה. אמנם במכירה ראו"ן חביבם חלקו
 לבסוף זה ג"כ פחות בעלמא אם מכה להם מכירה גמורה
 לפני עדי ודיימי ישראל או אם יש ג"כ פקוק בזה"ח מכירה,
 אך מכה השוכנת מעלתך אי רואה עיניו בה חסרון הכבוד במתנת
 אמו שלא נעשה לפני המשפט הכבוד וא"כ זכרון אחד עולה
 לשחיטת וברא כרעה דממו הוא וכפי הרמ"א במתנת סקונה
 נראה במכירת סכ"ן כי אין בין מכירה למתנת בדרך זה כי
 שייחס לריכין קנין אם לא מכירה שכתבו שראו חנינת
 פשוט לפיכך דלוי דיה כהלוואה וכמו שהאריך בזה ה"ח
 פ"ק דגיטין, ואם יש חילוק בין עיני שער מתנת סקונה
 ומכירה סכ"ן מלך עיני מקום עינית הפטרות דקרו דברי
 מעלתך שכתב דהוי של אם ומי של ראו"ן מחזר שמתחילה
 נכתב הבית לזקונה עס בניה ראו"ן ושמתן הוי דומיא
 דמחלם לראון ומחלם לבניו שהביא מעלתך בהשנותו, אבל
 מה שכתב מעלתך אם נישמותו השער בדיימים שכל הבית
 הוי בחזק סקונה דינא דמלכותא דינא וכו' אינו מרמז
 בעיני, וכמ"ש הרמב"ן בשערות שחבר בסוף אחד מדברי
 הקיימים דלא עדיפי משערות שלנו שאין דין של מלמס אלא
 להשעיר

יכולה לערוך מן הכ"ח גם אינה עורפת מאותן שסלקו הכ"ח
 דמה מכה ראשון שמי כל זכות הבת לירו ודומיא לזו אמרי'
 פרק המקבל סקונה מן הכותה לוח ביה משום דינא דבר
 מלך דא"ל אריא חבדית. אך ממלך, וכו' נדון זה דנקבו
 ראו"ן ואמו מן בני ראו"ן הסחוקים להלך סושים שגבו
 הבית כמחזר בשאלה, וכו' באתן שבעים זכונים שהיה
 ג"כ אשה ראו"ן משוערת בן ופרעו ג"כ שפילה שלח ה"ל
 לערער עליהם וכל זה אין לרין פנים ואינו עיקר המכוון
 בעטנת השאלה. אך עיקר הענין הוא אשה ראי רואה
 שבעים הסחוקים רואים להחזיק בכל הבית מכה מתנת
 סקונה שנתנה לבסוף חלקה במהנה גמורה כמחזר בשאלה
 רק שלא נעשה במקום המשפט כסוגו לכבוד עם מתנת
 ומכירת הכתובים אשר מלך זה עוררים שהלמנה אשה ראו"ן
 עס בניה הסחוקים, עוד באתן בעיניה להחזיק בבית שראו"ן
 מכה לבסוף הכתובים בע"כ מלך אמו הסחוקים נכח לבסוף במתנה,
 מלך ב' דברים אלו עושין בני ראו"ן שביניהם כולו שלהם
 ומביאים ראיות שכבר החזיקו בבית כמה שנים כמחזר
 בעטנותיהן, ובה גס זה פשוט דלא אמרינן בכלן שמה
 שקנו הבית מראו"ן חביבם מנרע מהנה לבסוף אמו דומיא
 דב' שטרות הווא"ס על שם אמו דמחזרין ביטל האחרון
 אח הראשון, דשאי הכא דחייב הבית הוי של לאה אם ראו"ן
 וחייב הבית של ראו"ן כמחזר בעטנות וא"כ שחיטת קיימים
 דבמתנה לאה לבניה חלקה לבני ראו"ן במתנה וראו"ן מכה
 אח"כ חלקו בבית אמו ואש"כ דלא פירש במתנה ובמכירה
 חלקו בפירוש מ"מ לא נחמו ולא מחזר רק חלקו וכמו שהוא
 בהשנות מוכר"ס במדרי סוף פרק המוכר פירות עיני
 בהשנות ש"ע סי' ר"ד סוף ז' על אחד שמכר לחבירו
 חלקו שמיית שביניהם ולא היה לו רק הרביעית בבית, וכתב
 מוכר"ס שסקנה לו חלקו אש"כ שיהיה כל היתו שלו שלו
 וכו' נדון זה וא"כ השורה עיניה בני ראו"ן על הבית הן
 בחלק חביבין וכן בחלק אם חביבם, ומביאים ראיות ממה
 שהחזיקו בבית כמה שנים גם יש לבסוף שטרות מתנת
 ומכירות על זו לפי דבריהם כמחזר בארוכה בשאלה. מה
 בני ראו"ן חביבם בעטר ובחוקה על הבית הוי, ואמרי' פרק
 גט פשוט ח"ב הכא לידון בעטר ובחזקת דון בעטר דברי
 רבי, רבי שב"ג אומר דון בחוקה והאיך קנה דלכבר קא
 מפלגי דל' לבתחילה לרין לברר שחיטת אף השער ולרשב"ג
 אין לרין לברר ואף לבתחילה דון בחוקה ופסקין שם
 סלחא לרבי דלרין לברר, ופסקו ודאי ארבעים והרא"ש
 מייס אם אי אפשר לברר, שחיטת כגון שהלכו עדי שנים
 למדינת הים דון בחוקה, וכתב שם הרא"ש והמ"מ שם
 ר"ח וכו' הוי מייס אם נחבעל השער גם החוקה בעלם
 דהחוקה מכה השער קא אחיא. והשתא כמא לדון ריך
 בואו"ן ג' חוקים אם לריכס לברר השער שם שטרות
 המתנות והמכירה ה"ל או אם החוקה של בני ראו"ן הוי
 חוקה או אם שייחס כלחם פונים. הנה המהנה והמכירה
 נעשו לפני עש"כ ודאי קיימים וכמו שהאריך בזה מעלתו
 בהשנותיו מיד דהוי חלל שטר המעלה בעש"כ דשכר
 בדפסקין פ"ק דגיטין ודאי אין לחלק בכלן בין מתנת
 להלוואה נדון ריך כמו שהאריך מעלתך בעניינים בהשנותיו.
 והעיקר שאני כותב פה עין הוא דינא דמלכותא בעיני
 מכירת הכתובים וקניינה וכו' במתנת הכתובים שכל דבר שכתב
 בפקס סתכל אין לכות, וכבר כתב המ"מ והרא"ש דבמקום
 מכה שכתב דינא דמלכותא כולן כשרים, וכן כתב הריב"ש
 סי' תע"ח ותל"ז בהשנותיו, וכתב שם דסכמתו כל
 האחרונים להשעיר כל השטרות הווא"ס בעש"כ ובמתנת אם
 היינו רואים לפסול משפט הכותבים במדינות אלו בחזקת
 בקרקעות והבעל כל המלך ויהיה המדינות שלא מיח שם
 קרקע נבעלים שלא ימחשו עיניהם קטנות ומכירות כי כל
 הכתובים נכתבים בדרך הודא"ס ומתנות אלא ודאי דינא

לשכר שערות שלהן וכו' ונדחי שם הים השער וכשר ע"פ דין המלכות וכו' ששמש מדברי הרמב"ן והפ"ה מאחר שסוף פסול בדין אין אלו דמין רק כפי השער שלנו כ"ש שאין אלו ריבוי לפרט לשמות השערות דמילכות וכן נראה מחשבת מהר"ק שורש קפ"ה :

סוף דבר איך רואה צדיק חלו הכל אם השערות כשרים זה בני ראונו צדיק צדיק אלא אם פסולין מכה דינה דמלכותא שלא נכתבו במקום הראוי או המחנה והמקרים בעילה ואין מכני להם שום חוקק של אח"כ מאחר דתחילה הקיפו היתה בטעות וכמו שכתבנו , אבל אם המחנה והמקרים היתה כתיקונה אין בטעות האלמנה עם צדיק ממש צדקה שטופנה שפסול הים דרך הכרתם או חזקתם וראובן בעלם ושקדוקים לא נשבעת על כתובתה , כי טועיין ללוקח ויהומים נומר שלא היה דרך הכרתה וששבעת על כתובתה או שאר טעויותיהם ועולים להם כל זמן שלא נהביר שחילתה הקיימת בעיניו הים ולזה מהני להם חזקתן שחזיקו אח"כ בקרקע כמה שנים כי בדרך זו טועיין להם שחזקתם חזקה מגולה , וכ"ש שצדקו הם יתומים ולקוחות שטועיין להם ובעל להוליא מידן עליהם להביא הראיה והוא פסוע . ומעתה אין אלו ריבוי לרון בשטר מברחא ולא דין היו אלוטו ושטרות יוצאים על שם ולא בדין המוכרת או נותנת בלא שבבעת כתובה כל זמן שלא בררה האלמנה טעויותה רק שטופנה בדרך שמה :

ובכל מקום הייתי מבטח עלמי בכללם עם מעלתך לחקור בחקירות אלו רק שהלמים נראו בדרך הם התלמידים שזמן החורה היום ונמשך באלוהו והוא סמוך לר"ח חנון שמהחיות ללמוד . וזכיר אני להסיק ולהלמיא ספוק הבחורים והם כמערירים אחי שלא אוכל להשיב בדברים שאינם צריכים לנ"ע . ולענין חזקתם של הבנים ודאי לדקו דברי מעלתך דסוי חזקה מעליוחא אצ"ג דדרס עמסה צדקה מאחר שבו וכתרו וחלקו כהנים לניהם ובהקדק וכמו שהלריך מעלתו בזה ודאי סוי חזקה ואינה יכולה לומר שמה שחזקה שמהם כלל נשבעת על כתובתה דסוי לה לישבע מיד ולמחות דא"כ דלא תברער יתן אמתלא למה שחזקה ויחבטל דיני חזקה . אך בזה יש לדקדק אם חזקה זו מקרי חזקה שיש עמה עפנה דסרי לא כהוב בסיקם המשפט שהאלמנה מוכרת להם רק ראובן אביהם וא"כ האלמנה חובל לנדוף לקיחות ואף אם שחקה למכירת ראובן ולא מיחמה תוכל לומר נחת רוח עשייה לבצלי כדחק קאמי מן בעל ואח"כ קנס מן האשה וכו' ואין הקוין נחמים לומר שחזקתה אמן מאחר שיעקר טענותיהן הוא מכה השטר והיא כהבה השטר המכירה ומאחר ששטר בעל גם החזקה בעלם גם הם אין טועיין בשטר מכירה אח"כ הים להם מהלמנה ראובן שפיתחה אותם לקטת הקרקע , אבל לא כתבה בעד מכירה להם משולם . והין לזכות בני ראובן בזה מאחר שהעיריניס לוו בעת שהיא שאם לא תשמה אחרת בעת שהיא המכר קיים ודינה דמלכותא דינה וכו' כמו שכתב מעלתך כי זה אינו נראה שגדול דבר זה בדיני תומים כמו שכתבתי לעיל שלא לא מחמה האשה אלא שמה ששמה נחת רוח לבעלה או שלא בגיע זמנה לגבות כתובה שחשבו נכוס זה ויבטל מכה דינה דמלכותא דא"כ נחבטלו כל דיני ישראל אלא דאין דמין דינה דמלכותא אלא בדברי חקי למלכות כחומר בנימינוי ובשלה שוסקים , אבל מי שתקפו את שלו לבעל זכרוו וטרוו בדיני המלכות שלא יוכל לבטל כזה לא שמענו , אך מ"ש מעלתך שהאלמנה לא היתה יכולה להוליא מכה כהנים אם לא שלמו הבנים בעת שהיא א"כ זה הבנים מכה אי שתקת שתק ואי לא מהדיניחא שטרות למריה כדאיתא פרק בחרה דכתובות מי שהיך למדינה הים ואצדק לו דרך שרשו וכו' עד ותכבים אומרים יקנה לו דרך במאה מנה או יפרה בלוי ומפרש . בגמרא דמירי נסד דאחא נכח ארבעס דרבנן סברי אי שתקת שתק ואי לא

מהדיניחא שטרות למריה קאמי , ופירשו שם החס' והר"ש פ"ק דב"ק דאצ"ג דלא מפסיד הקינס בחרה בשטר ולריך ליקח בדרך ביותר משויו כדמשמע לשון במאה מנה אפ"ה יכול לומר מהדיניחא שטרות למריה קאמי וה"ה בגדול זה . ופסק טענין לים חילוק כאלו בין אם המוכרים ב"ח קיימים או לא כמו שמתחיל פ"ק דב"ק לענין זו בני עידיס ובינויט חיצונית והים עליו כתובה אשה וכו' וזיקין דהאשה גובה מזביות אצ"ג דקנס עריות בחרהוה מטעמא דאי שתקת וכו' ומחלק הים דלא אין המוכר קיים לא מצי למימר כתי דשאי הים דלא למדיחי לפני בעלים הראשונים אלא מטעמא דהכתייה לך מקום לגבות מהם ולכך ביחמי דלאו בני פרעון יניחו בעלם טענה זו , אבל בגדול דאי מחזיר לבעלים הראשונים לא מצי גבי מכה דינה גם מן הלוקחים מהם לא מצי גבי דמה מכר ראשון לפני כל זכות שכתב לידו והוי ממש דומיא דמי שאצדק לו דרך שדכו וכו' דלשם אין לחלק בין אם המוכרים קיימים או לא והוי דומיא דקונה מן הכותי ליה ביה משום דינה דבר מלאך כדאיתא פרק המקבל , וכן לענין חזקה הלוגות משמע בלשר"י ובמדברי פרק חזקה הכתוב דכל מקום שהחזיק כותי דינה דמלכותא יבטל הקונה ממנו הרי הוא כמותו , וה"ה בגדול זה : סוף דבר צדקה סליקא לנ"ע שהאלמנה תוכל לומר נחת רוח עשייתו כגם שלא נחתה במכירה אם לא שנהביר שחזקתה ומכרה קודם בעלה דאי בעלה טענה זו , וכן אם לקחו הבנים מיד ב"ח שמדינה דמלכותא לא היתה האלמנה יכולה לגבות מסן או הלוקחין מסן הרי הם כמותה , אבל בלאו הכי לא נאמר שנתנו נפסוק לבני ראובן דינה דמלכותא כמו שכתבנו לעיל , מיסו אף טענין ליחמי ולקוחות כל דבר להעמיד הקרקע בחזקתם ובדרכים שכתבנו לעיל . כל זה אינו כותב במקום ליתא מנהג אבל במקום שבוטחין שאין האלמנה טורפת מלקוחות של בעלם או אפשר דהולכייה אחר המנהג וכמו שכתב הר"ש בחשבונו לענין שיעבוד עובדים אגב קרקעי דלווח כרוביה ולא אשגוה ביה , ודבר זה אינו כולל רק בחקירת הדיין ולפי מה שעיניו רואות בחקירת המנהג והתפשטותו במקום המבטח . זהו כו"ל בשאלתו דמעלתך ק"ך בקריס , והם יקשו דברי על מעלת כ"ה שלא יישדו בעיניו או יודיעני מעלתו ונכנס בכללם אהבים מוכן תמיד למעלת כ"ה לנכס שלומו וטובה כל סימנים , גאוס משה אישראל סקראקא :

קי אמרינו פ' גזול (דקי"ב) אמר רבא הלכתא מקיימין בשטר שלא בפני בעל דין ואפילו עומד ואוח ופירשו החס' והר"ש טעמא דעדיס החחומים על השטר נכסו כמו שחזקה עריות ומורבנן הוא דלריכוס קיום הלך מקיימים שלא בפני ב"ד , ואצ"ג בשר"י פירש שם מקיימין שלא בפני בעל דין כגון שהיו עדים החחומים בו מבקשים לייך למ"ש וכו' , מ"מ ודאי דה"ה בגדול זה שהער המעיד על הקיום הוא צדק , ואף אפשר לו לייך למקום שהאשה שם ולהסער בפניה שמקיימים השטר שלא בפניה . ולכן קמתי לנקשה האיש כלום לקיים שובר שבידו על מקלח כתובה אשה אצוי ולומר כי מקייים הוא לדעמי ואלכך כח המדרכי בשם השיעור שזריך לבודיע אופן הקיום בלתי ג"כ לסודיע סברתי בזה . כהם בזה לפני האיש כמה שמואל בר ישיה אשר בירו השובר והראה לי חתימת האלוף מאור"ב אייזק משראף המכרת לי אף ששי עדיס דהיינו יעקב בן הקדוש ר' חיים ור' מאיר בר אברהם קיימו חתימת העד החסוב על השובר דהיינו חתימת כמה שמעיה בר מאיר ז"ל גם שמעיה זה החכר העיד על חתימתו עלמו שסיה אמיתים , ועוד העיד שערב מעשה של אז השובר ושחמה על השובר לאחר שחכם העד הראשון . כל כו"ל העיד מהר" :

שאלות ותשובות הרמ"א קי קיא

פרק גט פשוט, ולא רבב דשנים החתומים ואי אפשר לקיים רק אחד מהן עדיף עפי דמיימית הסם מן הירושלמי וכמו שכחתי. ועוד אי אומר דשטר זה מקיים בשני עדי דמאחר שכבר שמענו הניד שזכר ענין זה הניד ובהחשך עליו אחר שחשם סדק הראשון כנ"ל, א"כ מניד על החיתום הנידו שס"א למימית רק שנינו מכיר החתומים, גם מדרכי החזן מעיד שמכיר החתומים והם מלמדינו לענין קיום החתומים:

דבתחילה אברר שכבר שמענו ויכל להסיד על החיתום הנידו ולא אמרין דניפק ממונא נבי רבנא אפומא דחד סהדי דהא אמרין פרק ב' דכחובות דלס מה עד אחד וליכא אלא חד דמכיר חתימתו סעד השני יכתוב חתימתו ידו לחספא וידי ליה בני דינא ומחוקי ליה כי דינא וחזי ליה ולא לריך חיכו לאחשודי אחתימת ידיה ואיל חיכו והאי ומסכדי אריזי, וכתב שם נ"י דה"ס א"כ יש עדי קיום אחתימת סעד החזן וכו"ש כוא וואס כן ס"ה בנדון זה שכבר נתקיימה חתימתו כמר שמעיה ולא הולכס לסדווחים על החיתום ידו, וא"כ כוא וכמר מדרכי החזן כנ"ל מלמדינו לאחשודי על חתימת ידו עד ששני ההוא, ואף כי אינו מעיד שמכיר החתומים רק שזמר שזכר ענין השובר ושחשם סעד לפניו סוי עדות, וכמו שאמרין פ"ק דגיטין לענין עד כותי דכשר בנפ אשה ומוקי לה בגמרא כגון דחסיס ליה ישרל לבסוף דאי לאו דכותי חבר כוא לא מחסיס ליה מקמים ופריך בגמרא א"ה אפי' שאר שטרות נמי אלא אמרין רוחא שביק למאן דקשיש מיה ס"ג רוחא שביק למאן דקשיש מיהס אחר דר פפא אהא רואמת עידי סגט אין מוחמין אלא זה בשני זה וכו' והקשו שם החוס' אי לאו דכותי חבר וכו', חיתום א"כ כולא שטרל נפק אפומיה דחד סהדא דחסיס לבסוף, וי"ל דאין לחוש כיון דהאי כותי כשר מדורייחא דגירי אמת סן עכ"ל, הרי קמן דבדרבנן סמכינן אהאי סכרל דאי לאו דכותי חבר כוא וכו' וס"ה לענין קיום שטרות דרבנן וכוא מעיד שחשם אחר סעד דסמכינן אהאי סכרל דאי לאו דעד הראשון נכון כוא לא חסיס ליה מקמים, ואנ"ג דשאר שטרות סהדיס חותמיהס זה שלא בשני זה ואיכא למימד דלמאן דרווחא שביק וכו', בנדון דידן שמעיד סהדיס שחשם סעד לפניו ליכא למימית ומלמדינו עם כמר מדרכי לקיים סעד השני, ודין קיומיהו, נאום ששה איסרלש מקראקא:

קיא כאל חסר חתימתו החלטה, אבל לפי ענין הוא, עור של אווחא אחת מחותק ומאנא ערפס ונמלה עם החיכות אחרים וסוד אחד שואו כשר, וסוקס לו כמאל פסק ליה דהא הכא לאו לפנין עור החותמא עלמו קאמא דהא ערפס סוי אלא ודאי לענין מה שממלה עמו כדמות דרון דין קאמר, א"כ אמאי בכל מותר בדאיכא ס' דלמא אינו מפעפע מחתיכה לחתיכה ולא נאסרו רק סוגעים א"כ אף יטרפו אחרים לבטל דהא כבר בוכחתי דבין לדברי מוסר"ם דבריר ליה דאינו מפעפע בין למ"ד דמספקא ליה לא יטרפו החיכות האחרות לבטל לחתיכה עלמו ס"ה לאוחו שנגט ביה, דסרי כחכמי דס אינו ממרי עטופו וא"כ על מי סמכו האחרונים להקל במליחא לנרץ הכל לשם, דאנ"ג דכתב סגור שפירשם דרלש מעשה פשוטם לשער בס' שעליו סמכו האחרונים ז"ל כמו שכחב מסר"אי ז"ל בהג"ס ש"ד, אפשר לומר דמיימי הכל בחתיכה שדבוק בו וזו שנגט בו כל אחד נחוד אבל מאן רימא לן דחלקו על מסר"ם ותשובת המדרכי לנרץ הכל לשם, ואנ"ג דאיפשר לומר סא דכתבו החתומים ז"ל סא דעבדין מליחא כבישול בין להקל בין להחמיר היינו לענין דלא לריך קליפס בדאיס ביה ס', דבוס סמכו מאנא דפסק בס' ולא סרין קליפס אבל לענין לנרץ הכל לפנין ס' אפשר דס"ל כחבונת מוסר"ם דאינו מלמדינו, וכן נראה סברת בעל א"י סרין דכבש

דעלמס

מכ"ר אימק ס"ל בחתימתו, גם כאן נא כמר מדרכי בר יכודס והעיד על ענין הסובר ואמר ז"ל, שסוא זוכר כשהיס חזן ק"ק קלוסטריל כשנשא כמר שמעיה בר מאיר כחולה סיללס בה ר' נחן סוחסו בשעת הסחאים שזו השלס השעס שובר על מקלס כחובתה כממעשה הסובר שביד שמואל ס"ל, ואח"כ בשעת הכישורין כחכמי אינו חזן אה הסובר גם הייתי או שקבלה מרת סיללס ק"ס על הסובר בשני עדיס החתומים על הסובר דסיינו כמר אברסס בר יחק סלי"ט וכמר שמעיה בר מאיר ז"ל, גם כיימי בזואו מעמד שחמו העדיס ס"ל על הסובר. ורלתי אוו בשני שחמו העדיס סכל על הסובר, עכ"ל סעד מדרכי בר יכודס ס"ל. ועפ"י אינו רואס שחוקיים שטר מכת ב' פנים. סלחד שסעד כמר מדרכי בר יכודס מלמדינו עם כמר שמעיה מכת סופר ועד. שסי מלד שובר סק"ס שקבלס לעשות סובר. וסלישי מאחר שכמר שמעיה שער סעד אחר חסס לפניו סרי כמימד על חתימת סעד שפנינו גם כמר מדרכי ס"ל מעיד על זה וסרי סס ב' עדיס המעידים על חתימתו, וסני אברל כל אלו ספנים שסקום מועיל ככס"ג.

דראשון כתב רבנו ירוחם נחיו ב' ח"ס, פשוט פרק סנגרס שאס מכירין חתימת עד אחד ומכירין ג"כ כתב סופר השטר ואין מכירין חתימת סעד השני אינו קיום מ"מ גבי מבני חורי לפי הירושלמי דמכני עד אחד ככתב ועד אחד בעל פה עכ"ל, וסביאו סקאר"ו ס' מ"ו בח"ס. ולריך לי עיון דהא אמרין פרק סנגרס האי כחובת חתימת דהתא לקמיס דרבי אכבו דסי ידע ליה לכווססא דסטרל ולחתימת ידל דחד סהדי סבר לאכשוריה א"ל רבי ירמיה חסס סופר סיניו עכ"ל. וכתבו שס כחוספיה דרוקא חסס סופר ועד כשר כשאר שטרות אבל ככתב סופר ועד פסול ומ"ל לאכשוריה במקלחו לגבויי מבני חורי, ויש לפרש דס"ל לר' ירמיה דרוקא כשאין סוספר לפניו או פסול, אבל כשהסופר לפניו ומעיד על כתיבתו לא גרע משאר עד שבעל פה שמלמדינו עם עד החתום לגבות מבני חורי, וא"כ בנדון דידן שסוספר מעיד על כתיבת ידו מלמדינו עם סעד החתום וסוי קיום לגבות מבני חורי כ"ש לאחזוקי במה שחשח ידו וסספוב כשר שאל חובל לסויא עם כחונס: ועוד דמאחר שכבר מדרכי אומר שזכר סק"ס שעשסה השלס ס"ל נגד בעלס על ענין הסובר סוי עד בעל פה על ענין הסובר ומלמדינו עם עד החתום כדאיחא כדריס פרק גט פשוט, אמרין אכשר בעד ככתב ועד אחד על פה, ואנ"ג דכתב סר"ש"ס שס דעמס סלחטום דאינו מלמדינו רק לגבות מבני חורי אבל לא ממעשברי, כבר נכתב דלענין קיום שונד סכא לפטור מלסלס כחובת עדיק מנגיית בני חורי דסשחא אפוקי מפוקין מנייסו אחזוקי ככס"ג מבניא, ועוד דסרי כתב סרמב"ס פ"ד מהלכות עדות אס אחר אווה שלל כתב עדותו קימתי מיד: על ססלואס ולא בא סמלוס ולא שאל ממני שאלכות שיהס מלמדינו ונעסס מלוס כשטר גמורס עכ"ל, וס"ה בנדון דידן ואנ"ג דלא קבלס קיין ממדרכי החזן סוכר רק בשני עדיס החתומים זה אינו מחק דכל מי ססיס אלל קניית סקיין יוכל להסיד על זה כרשב"א ס' אלף פ"ג, רמ לני סר שאלס סקיין יוכל להסיד עליו ועדותו עדות ומלמדינו, גם כוא מוכרס מדרכי הירושלמי דמוקי ססיל דגט פשוט דלמדינו עד אחד ככתב ועד אחד בע"פ מלמדינו ומוקי ליה בשנים החתומים שסטר ולא יוכל לקיים רק אחד מכן מלמדינו אחר מן סוקו אל זה סעד סמקוייס, וסחס קיין נעסס עדיס החתומים ואנ"ס מלמדינו עד שבע"פ וכוא ממש כדון דידן. ואין לחלק בין עד אחד החתום על השטר ועד אחר ע"פ או ססוי שניס סחומים ואי ימליס לקיים רק אחד מסס כדאיחא כדכר"י

אמר רב מעשה בחדש אחר שאמר לו אשתו היתרנית היא נכנס אחריה לחורבה לבדוקה וכו' ויורה שם רבנ"ס ז"ל דנכנסה מיירי וכו' ולא תפייס עמה אינו יורה וכו' ז"ל ומהכא שמעתי שמי שמחה אשתו מתוך קטנה שיש דעתו לגרשה שוב אינו יורה וכו' מ"מ וענין בלכתה לא דירה הכי דרבי יהושע' דחו שם דרבי רבנ"ס וכו' וכו' וכו' אשתו עד שיגרשה, וכן מסקנת האשכ"ז והמדרשי שם וכן מסקנת הטור א"ע פ' ז', וז"ל כבר נדחו דברי רבנ"ס דיחיד הוא בסבדא זו ולכן השמיט ג"כ הרב בעל ש"ע דבריו מתוך ספרו וכתב בהם דבשל יורש אשתו עד שיגרשה. ועוד אינו חומר דוראי אף רבנ"ס לא קאמר אלא בימימיה סבוי מגרשים נשותיהם שלא מדעתה דמאחר שבדידיה תליא מילתא וכו' וכן ענינו לגרשה כמו שהגרשה דמי, מאחר דאין מעכב בירו וכו' דאמרינן בעלמא כל הומוד לגזוז כגוז דמי וכל שטר שמועד לגבות כגזוי דמי, אבל בזמן היום שאין אדם עורר אשתו בלא דעתה וכמו שקרא לזה הליש' הל' שבקם לדחפה ממנו ולא היה ביכולתו בשאר לא ראה לפרוש ממנו ודאי אף רבנ"ס מורה דלא אבד ירוכה, ואי אדון סדבר בק"ו דעם כחונת אב"ט שהיא דרנבן איניש נפקת במה שחתן עיניו להתגרש בו, ודאי שמוערת דאמרינן פ' אע"פ דפוחין לה מכתובה ר' דיונין וכו' וכן כל התקנות בתקנתו ביה א"כ"כ לא אבד כחובתה אע"פ שמוערת נחיה עני לא ביטלה ליה ולא לכחובתו אפי"ם לא אבדה כחובתה אם מה הוא מורן וכן שקבצו לה כחובתו כיון שמוערת כחובתה בגמרא ובשוקים בהדיא כ"כ בירושלמי דאורייתא שלא יאבד ירושתו מכת שרואה לגרשה כל זמן שאין בירו לגרשה וכו' עכ"פ עליו, ולא כהה"כ כ"כ שם פקח מי שמת ודבר דאורייתא אינו נפקת כמו דבר דרנבן ואם כחובת איניש נפקת מנחית עיניו בגידותין מאחר שאין בידה שהגרשה כ"כ בירושלמי דאורייתא, ובסוית סדבר שטעו בעיני לא אחרין בראיות ואם מעט אוביך לך כנסה וכו' ועוד דאין אף אלו זריבין ללא אף בלאשר ר' מרדכי סג"ל חזר ממורדו כאשר כתב בב"ד שגבה שיהיה על סדבר אשר חשב לעשות לאשתו ורלה לבוא אלאה כאשר מבוואר בב"ד שגבה אשר בירו, ופשיכא שבזו חזר לחקוק לירש אשתו, ודאי ג"כ ממורדת שכתבו בגבות מימיו דאם חזרה ממרדת קודם כלות כחובתה וכל איניש אפילו כחובתה אלה וזו לא הספידה, אבל אם חזרה לאחר שהספידה כחובתה לא מכני חזרה, וכן כתב הגהות מרדכי דכחובות וכו' פ' א"ע פ' וכו' בגדון זה דאם היה חזר ר"מ סג"ל קודם שמתה אשתו פשיעה דירשה כי מהכסה מבעל מהשבע דאמרינן לענין עומאה וכו' סבדא ג"כ מאחר דלא נתן עיניה לגרשה כי אם דביבור בעלמא א"כ דיבור שלו האחרון מבעל הראשון וכו' חזר בו ואמר לבוא אלאה. ואם הייתה חזרה זו לאחר פטירת אשתו דלא מכני חזרה מ"מ ראה דזכר דביו מכת שני טעמים הראשונים וק"ו אם ביה חיה אפי"ן שעה אחר אחר דאין ירושתו נפקת כלל, כי זכו פשוט לבל כי בר דחד וימא ומבוואר בריש י"ט וטולין ומנחילין, ובסוית כי איני דין בדבר זה רק באתי לפראות כי הדין עם ר"מ סג"ל וטבוא יורש אשתו וכו' אם ח"ו נפטר אקרא לע"ע וטבוא על דיני ישראל אשר אלהים עממה בדבר המשפט, גאוס סבדא משה איבירלש מקראקא :

דמלוכה כפישול לשער ב"ס ופסק דאין כל החיובות מטעמות, מיכה השוכה מהר"ל דלשיל לה מכתמה כן אלא אי אובא ס' בכל דרי ומשמע והכל מפרק, וכן בסוית: פסוק דאם איכא ס' בכל דבר הגולה עמו הכל מותר אפי"ן מה שנגע, וקשה על מה שכתבין אלא על כרחיני זריבין ליהודות דאין ס"ל דהלכתא דבקיפסה בני ואינו משפיע כלל מחיובה לחיובה, וצ"ל לענין חומרא לבד פסקו להבירט ס' כמו בנישול כדי שלא להקין בין בחוש לשמן וכו' מאחר שהנבאר דאפילו לדברי האחרונים דפסקו לשער ב"ס ס"ל דסני בקליפסה ושיור ס' אינו אלא חומרא בעלמא, א"כ נוכל להקל בעקום דאיכא לדידי אחרים לסקל וכו' הפסד מרובס כ"ל. וכבר פסקתי כן בחשוכה לענין חטה מלוכה עם בשר בפסח ולענין גזון דיון שכתבתי עליו הסכמנו להחזיר השומן המחוקק ממששים שכתבתי, אך אגוס בשך האחרות הסמרו לאבד כל החיובה סדווייה להסכדך דחששו שמה פרישה חוי ובקין נקבה כדי לחוש לחומרא, וא"כ אע"פ שנתערב אבד דוגמת ספק דרוסה שנתערב בעדר כדלעיל ולא חשבו כל הספקיות רק לספק אחד, גם לא היה רק הפסד מוטע בזכ ובאר החיובות שלא חוי ראויים להסכד, פשיעה סבוי מחיובה דחד בחרי בעל בדבר יב"ט. כל עשיית משעה פס שאר חנינים שהסביו ממי, ומכרי' כ"ן לא ראה להסכים וידי סבדו לטעריף הכל כי דברי המיד להחזיר, ובפחמיר וימיר והימיק לא הפסיד בזכ וכו'א בזכ כ"ל וכי' יולגי מענינא חמן, גאוס פשה איבירלש מקראקא :

קיב אמרו ר"ל יהא כבוד תלמודך חייב עליך כבוד טלמן ולמדו העיני ממנו שחומר ליהושע בחר לנו אנשים, וא"כ כמו שלא יתגב אדם אם יתקור פוכהו כך לא יתגב אם יתקור טובת תלמידו כמוי סווס שהתקשתי ממכרי' מרדכי במוס' אסחן משה תלמידי למד ככאן ימים ושנים, לענין דיו אשר מהיירא על נפשו בכבה ירושת אשתו ז"ל אשר הלכה לעולמה בעיפה חלויר ב"ט ולא נודע עדין מה נעשה עם הבת אשר היחה לו עמה ז"ל, אם הבת עורסה בחיים או אולה ח"ו בחר שנקס או קדמה לאם בפטירתה, וא"כ חוי טפלים חילוקים בעיניי ירושה אשתו כאשר יתבאר, ועל כל זה הפליר כי להראות לו דרך אשר יק' בו ורחא בעשה אשר יעשה ונעתינו לו ונחפדי' לדבריו, אף כי נאמר שמוע בין אחייה ואבדו לדין לשמוע טענת אחד קודם שישמע טענת חבירו וכו' הוא ככלל לא חשא, מ"מ שאני כאן כי אין זה תלוי בעטנה שבין איש לחבירו רק בדיוי נחלות אשר ממשמשים ובאים ואין חילוק בזכ בענין טענה עד שגריך סדין לשומען ועוד כי אף לא יסוד דברי דרך פסק רק כמראה לו מוקם אשר מלך זה לא יוכל לזכות בדיוו אם לא יסוד חלוקים אחרים ביו לכך יורשי אשתו רק הספק בגלו בעיני כל, ובזה איני מחוייב לסודות לו ולא למנוע ממנו בר אשר יקבדו לאומים, ואחר הסגלתי אבוא לבאר דיוו אף כי פשוט הוא פ"ט להפיק רצונו אחרש שסדין עמו :

השאלה סגד ר' מרדכי סג"ל חומר שיהיה אדם קטע ביו לבין אשתו והיה בחשוק לגרשה כי לא מלאה חן ביינו או סבות אחרות רחוקות או קרובות שחלה עצמו בזכ כחמילה וכמעט מאשתו ובה סוס ק"ק קראחא ללמוד, ובטור סווס ככאן חזר דרכים וכתב כחניס לק"ק פוחא כחם סווס בדרך אפסרות להשוות עמו לגרשה ולא אבשה שמוע, חסו גנוי וידוע לכל, ואח"כ נפטר אשתו ז"ל והלכה לעולמה ולכן מהיירא לנפשו שלא יאמרו עליו שמתן עיניו לגרשה ואינו יורש אשתו :
הדנה חומר כי אין ככאן פקפוק כלל שלא יירש אשתו משום זה, ואפי"ן דגרסיק פ' מי שמת (ד' קמ"ו) א"ר יהודה

קיב פמיש סלמים מפוזן. עוקר פרישים ומרוץ. פחה דבריו בקריס ירוץ. חסם חרשים. וכו' לחשים מורי ורבי ר"ו ור"מ עופת סדור מהר"ר משה ש"ן שלום רב למד ולחורוהו ולכל דליה שלום רב עד בני ירה. בראש וראשון אהן שבת אדושה לאל אשר סביני בשלום אל ביחי חכני וקדבני אל מבי"ט שזוכל עוד לשלול וללמד עמי מבי"ט אשר עוב לי תורת סין מכל כסף חסב, וכן